

1. Baumgarten J. Sigism. Jac. Diff. de Miraculis in Regno Gratiae, Halle, 1753.
2. Diff. de Limitibus Libertati Conscientiae ponendis, Halle 1753.
3. Diff. de Anypostasia et Enypostasia Humanae Christi Naturae, Halle, 1753.
4. Authentica Doxologie Matth. VI. vers. 13. obvia, a recentissimis oppugnationibus vindicata, Halle, 1753.
5. Diff. de vera Operis operati Indole, Halle, 1753

22
DISSERTATIO HISTORICO-THEOLOGICA
DE
**REGENERATIONE
MONASTICA**

AD ILLUSTRANDOS
LIBROS SYMBOLICOS

QVAM

SVB AVSPICIIS SVMMI NVMINIS

PRAESIDE

VIRO

SVMME REVERENDO EXCELLENTISSIMO

DOCTISSIMO

IOAN. SALOMONE SEMLER

S.S. THEOLOGIAE DOCTORE ET PROFESSORE

PVBLYCO ORDINARIO

PRAECEPTORE ET PATRONO

PIE OBSERVANTERQVE COLENDO

D. MAII A. MDCC LIII

TVEBITVR

M. CAROLVS GVILELMVS WEISSIG

HIRSCHBERGA-SILESIVS.

HALAE

APVD IOANN. IVSTIN. GEBAYER.

DISSERTATIO HISTORICO-THÉOLOGICA

DE

REGNERATIONE
MONASTICA

AD ILLUSTRANDOS

LIBROS SYMBOLICOS

QUAM

SUB AUSPICIIS SANCTI NIVINII

PRÆSIDE

VIRO

SVMMÆ REVERENDO EXCÉLLENTISSIMO

DOCTISSIMO

IOANN. SALOMONE SEMLER

THEOLOGICÆ DOCTRINÆ ET PROFESSORIS

IN UNIVERSITATE HALLENSI

PRÆCEPTORIS ET PATRONI

DE UNIVERSITATE GÖTTINGÆ

D. MART. A. M. DCC. LXXXIII.

AVCTORE

M. CAROLO GUILIEMO WEISSIG

PHILOSOPHO

HALLE

APUD IOANN. IUSTIUM GERHARDI

VIRO. MAGNIFICO
SVMME. VENERABILI. EXCELLENTISSIMO
AMPLISSIMO. DOCTISSIMO
SIGISMUNDO. IACOBO
BAVMGARTEN

S. S. THEOLOGIAE. DOCTORI
EIVSDEM. QVE. PROFESSORI. IN. REGIA. FRIDERICIANA
PVBLICO. ORDINARIO. SEMINARIJ. THEOLOGICI. DIRECTORI
REGIARVM. MENSARVM. EPHORO. SOCIETATIS
SCIENTIARVM. BEROLINENSIS
MEMBRO.

PATRONO. FAVORI. ATQVE. PRAECEPTORI
OMNI. QVA. FIERI. POTEST. PIETATE
COLENDO

V I R O
QVEMADMODVM. DE. OMNI. ORBE. CVLTIORI
SIC. DE. REPVBICA. PRAESERTIM. SANCTIORI
DV DV M. IAM. ET. LONGE
M E R I T I S S I M O

HANC. DISSERTATIONEM
SVPER. REGENERATIONE. MONASTICA
INSTITVTAM
IN. PRIMIS. SACRAM. ESSE. DICATAM. QVE
CVPIIT

M. CAROLVS GVILELMVS WEISSIG.

VIRO. MAGNIFICO
SVMMÆ VENERABILI EXCELLENTISSIMO
AMPLISSIMO DOCTISSIMO
SIGISMUNDO. IACOBO
BAVMGARTEN

S. THEOLOGIAE DOCTORI
EIVSDEM QVE PROFESSORI IN REGIA FRIDERICIANA
PVBLICO ORDINARIO SEMINARII THEOLOGICI DIRECTORI
REGIAE MONASTRIAE BEROLINENSIS SOCIETATIS
SCIENTIARVM BEROLINENSIS
MEMBERO.

PATRONO. FAVTORI. ATQVE. PRAECEPTORI
OMNI QVA FIERI POTEST. PIETATE
COLENDO

V I R O
QVE LIBERADMODVM DE OMNI ORBE CVLTIORI
SIC DE REPUBLICA PRAESERTIM SANCTORI
DADVM IAM ET LONGE
MERITISSIMO

HANC DISSERTATIONEM
SVPER. REGENERATIONE MONASTICA
INSTITVTAM
IN PRIMIS SACRAM. ESSE DICATAM. QVE
CAPIT
M. CAROLVS GUILIELMVS WEISSIG

VIR
 SUMME VENERABILIS, EXCELLENTISSIME
 ET DOCTISSIME
 PATRONE ET PRAECEPTOR
 PIE OBSERVANTERQUE COLENDE,

quoties eximias TVAS virtutes, quae in TE VNO mirabilem in modum coniunctae fulgent, cogito, cogito autem saepissime, toties propemodum nescio, vtrum TE admirari magis an venerari sanctius debeam. Ab eo ipso temporis momento, ex quo mihi nos iste obtigit amplissimus, vt TIBI innotescerem ac dignus a TE iudicarer, qui, in domum TVAM receptus familiaritate quadam vterer; non sine insigni emolumento et indefessum litteras vniuersas ornandi studium, et amorem TVVM, quo eos, qui se litteris addictos esse profitentur, amplecti soles, nec minus beneuolam TVAM in me voluntatem animaduertere potui. TV enim, VIR S. V. per triennii spatium me in diuinarum rerum scientia tam praeclare erudiisti et simul tam multis beneficiis me cumulandum es arbitratus, vt mihi, ea de re idemtidem cogitanti, maxime ambiguum sit

prae-

praedicemne meam potius felicitatem, qua TE Praeceptorem et Patronum nactus sum, an, TVAM demirer, eruditionem et benevolentiam. Multum quidem ac diu in eo cupide elaboravi, vt grati animi studium TIBI quodam modo possem declarare, sed virium mearum imbecillitatem compertam semper habui et exploratam. Iam insuper quoque accedit temporis angustia, quae efficit, vt nihil Nomine TVO Venerabili dignum ab ingenio qualicumque meo sperare possim. Quam ob causam, quo officio me exsoluerem, auxilia repetii a S. V. SEMLERO, Viro, eruditionis laude conspicuo, cuius dissertationem, solide nitideque conscriptam, Nomini TVO inscribere nullus dubito. In spem ingredior certissimam digneris fore, vt eam beneuole quae singularis TVA est humanitas, accipere. Diuini numinis gratiam supplex adoro rogoque, vt TE, totius Germaniae decus et ornamentum, omnibus bonis, quibus summa mortalium censetur felicitas, cumulet cumulatunque saluum atque incolumem in feros annos conferuet. TIBI caeterum velim persuadeas, in omni eorum numero, qui, vel virtutum TVARVM excellentia delectati, vel beneficiorum TVORVM magnitudine moti, TE colunt et obseruant, neminem esse, cui ego concedam, vt TE, plus me, et veneretur et admiretur. Denique TE maiorem in modum rogo atque obtestor, vt pristinam TVAM erga me, breui a latere TVO aegerrime diuellendum, animi propensionem beneuole conferues, nec me cesses prius amare, quam boni bonis bene velle desinant. Scribebam Halae d. V Id. Maii clb lccc lxxx.

PRAE-

PRAEFATIO.

Commendare sacrarum scientiarum amatoribus, superiorum temporum varia scripta: et opus omnino non esse, et inuidia ad alios non carere videatur. Illud quidem, quod iusti vniuersae eruditionis arbitri et hac nostra aetate satis intelligunt, et ante nos non ignorauerunt, quantum ad humanae, cuiuscunque sit generis, cognitionis perfectionem interfit, veri, falsique perspicere originem, scire vicissitudines, incrementa tenere, et varias, pro temporis varietate, causas. Hoc autem, inuidiae suspicio, ut occupasse nostra aetas summa quaeque videtur et excellere prae superioribus vel ideo locum habeat: quod tantum detrahi nostri temporis laudibus, ditissimisque scientiarum interpretibus decedere, videri possit, quantum antiquioribus honoris, studiique tribuatur. Quo et illud accedat, quod parum sit liberale, id quemdam ipsum commendare, quod ipse non obscure amet. Quam ob rem breuibus tantum excusabimus hanc, quam promittimus, operam, lectoribus iis: qui aut omnino veteres illos contemnunt, (quos patrum venerando nomine maiorum pietas honorauit,) ut pote earum rerum, aut, si optimarum, eos interpretes, quorum hodie optimum quemque et pigeat et pudeat; aut caeco nos quodam eorum amore duci forte arbitrentur, aut tantum non actum nos agere credant. Constitui-
mus autem librorum symbolicorum ecclesiae nostrae illas partes, quae ad superiorum temporum historiam et antiquitatem pertinent, ex istis illis causis illustrare. Quod quidem non plane nouum est

A

con-

consilium ^{a)}), quippe quod rei ipsa indoles facile suaerit: nec tamen id alii ita secuti sunt, ut nos instituimus; ut id taceamus, illud esse huius negotii ingenium, ut a pluribus geri, non perfici statim atque omnino possit. Excutiemus plures vetustiores scriptores, quibus certe multis ^{b)} hac in causa opus est: sed ita nosmet ipsi geremus ut appareat, nec praecipuam nos eruditionis partem facere, quae plurium librorum complectitur commercium; nec Patrum nos maiorem auctoritatem facere, quam sua cuiusque auctoris conditio, et temporum certa vitia illam patiuntur. Id certe nobis simul proponimus, ut varii generis multi scriptores, et commoda, quae inde sperari possint minus a nostris ignorentur, ac fieri vulgo afolet. Atque illa nostra opera, instauratorum a *Luthero* dei beneficio sacrorum nostrorum causam luminis non parum habituram; pudoremque romanae ecclesiae magis retectum iri, nobis autem omnibus concelebrandi dei, qui ex istis nos tenebris et infortuniis vindicavit, argumentum vehementer augeri: facile credimus intelligi; ut certe sperare liceat, non vno nomine, hoc, quod instituimus, cum utilitate quadam coniunctum fore.

Elegimus iam primo loco, celeberrimam olim sub oriente atque occidente sole, oblitteratam fere hodie, quod Dei contigit per *Lutherum* beneficio, *regenerationem monasticam* Vtrumque orbem vitam monasticam sacramenti quasi in loco habuisse, partim fere constat, partim pluribus declarabitur: sed aliam hodie esse, per nostrum orbem, remotamque a credita olim diuinitate, sententiam: et romano-

^{a)} Ut enim illorum operam non commemoremus, qui in plurimos aut quosdam libros symbolicos commentati sunt, qui magno numero recententur in S. V. *Feuerlini* bibliotheca symbolica inde a Sectione 3, Classis III seq. et S. V. *Baumgartenii* illustrationibus, nemini certe obscura esse potest B. *Carpzovii* diligentia ad libros symbolicos olim collata, quam operae omnino esset pretium hodie integrare atque augere. Quod ipsum quodammodo insimul videtur *Ern. Val. Cypranus*, ut patet ex cap. XVII. historiae A. C. germanicae, quod inscribitur, *Eröffnung eines Vorhabens, da man alle Glaubens und Sittenlehren, Rerereien, kirchliche Trennungen, Ceremonien, Abbräuche und andere der Jugend unbekante Dinge, deren in der Confession gedacht wi d, erklären wollen.*

^{b)} Cum hoc consilium ad historiam quasi doctrinarum quarundam pertineat; nemo autem prudens historicus, ex eo, quod semel occurrat forte, recte id pro vulgato et sollemni ritu, consuetudineque habeat; satis autem constat, quam callide romanae quidam ecclesiae doctores aut negent omnino, hoc illud a quocumque catholico traditum, statutumque fuisse, aut certe, ut possint optime, interpretatum eant: luculenter apparet, vno alteroque tantum documento hac in causa, satis tuto non dari; sed pluribus omnino opus esse. Quae quidem non tam aliorum sermone compilando, ut fieri solet, sed diligenti lectione praeforum scriptorum ipsi annotauimus.

manorum doctorum ex fluctuatione, et ex longe aliis, melioribus vtique, studiis, e) quae celeberrima iam per monasteria florent, luculenter intelligitur. Neque vero ab vtilitate seiuincta ideo erit nostra opera, quod longe est iam minor superstitio, et quod illam pristinam fateri ipsi nolunt, qui eam, nisi deus obtulisset, haud dubie ad nos transmiserant, aut vniuersam, aut adeo auctam. *Primum* enim, grauitur, et seuerē maiores nostri animaduēterunt in pueriffimae religionis miraculum: quos facile *Bellarminus*, d) aliique multi, vt quaeri solent varia causae praesidia, in suspicionem, fraudulenter et per inuidiam auctae vniuersae rei, adducunt; vt panicum terrore temere fuscitasse optimi viri videri possint, nisi conseruemus et hodie omnem pristinae pestis atque infelicitatis memoriam, et grauissimum eius bonis omnibus sensum, quoad vsque recte fieri queat, reducamus. *Deinde* est hoc luculentum exemplum erroris, qui licet minor olim, in immanem excreuit; vnde facile sit arbitrato, quanto cum periculo extra scripturam sacram, pietatem eiusque exercitium homines promotum eant; quod in vitium eo solent esse promiores, quo id meliorem, et virtutis, officiiue adeo, speciem, induere solet. *Tandem* et illud huc iure nostro referimus, quod non nulla videbamur et ipsi obseruasse, quae ad illustrationem et scriptorum et antiquitatis mediae quodammodo pertinent, hac, quam instituiamus, via commodissime prodenda. Atque ita aequos arbitros facile speramus, quorum proluxa cetera voluntate et vti et excitari, magnopere optamus.

- c) Quorum ad reditum et dignitatem promouendam, signum quasi fuisse et praeciuisse videtur celeberrima illa *Benedictinorum*, quorum a *S. Mauro* nominatur congregatio, in Gallia familia: quam plures in eodem regno, plures in Germania, Italiaque, eximium exemplum, partim hodieque sequuntur, partim fere aequant; licet immatura notissimi Abbatis *Trappensis* pietas antiquiorum sinistra acemulari studia malle, quam eruditiores monachos pati videretur.
- d) Qui, vt postea ostendemus, mendacia, calumnias et similia de nostris carmina saepe praedicat, vt antiquiorum, qui cum *Luthero* eiusque amicis vixerunt, impudentiam taceamus. Accedit, quod nec hodie desunt, qui statum monasticum ipsum ab insita quasi sanctitate collaudent, quos inter fuit ex *Benedictinorum* ipsorum societate, *Iob. Steph. Badier*, qui libro, *de la sainteté de l'état monastique*, pristinam huius vitae praestantiam valide tutari annisus est; licet nec aduersario, *Geruasio*, nec suis adeo susceptam causam fati probarit. Non attingimus, quod non desunt, qui religionem monasticam etiam diu post *Lutheri* animaduersionem, adhuc baptismo aequari dicant.

CAPVT I

quod exponit

Maiorum nostrorum de regeneratione monastica
querelas.

S V M M A.

- §. I. Querelae maiorum nostrorum in libris Symbolicis, de nefanda comparatione religionis monasticae cum Sacramento baptismi.
- §. II. *Lutheri* quidam locus, qui *Thomam* huius impietatis ducem facere videtur, illustratur; et *Thomae* ipsius sententiae quaedam.
- §. III. Non ex *Thoma*, aut vno alteroue, fed ex monachorum monumentis de summa rei statuendum est.
- §. IIII. Satis clementer maiores nostros de monastica vita statuisse: quae parum laudis habet inde ab initio
- §. V. Scriptores alia prodere, quam quae fuit opinio hominum religione oppressor.
- §. VI. Summa huius causae, quo redeat.

§. I. Requiere videtur electi a nobis argumenti ratio, vt paulo verbosius explicemus, quod commodum commemorauimus, grauitet et seuerè nostros maiores in regenerationem monasticam animaduertisse; non solum, quia isto tempore, seculo XVI, hi fere primi et vni fuerunt, qui non tam hiscere, (quod plures meminimus), quam in conscientiam omnium protrahere et vehementer reprehendere ausi sunt istius rei atrocitatem: sed etiam; quod id simul proficimus, vt declaretur pluribus huius dissertationis argumentum, ipsis adeo illorum verbis, quos romani theologi, quasi scelus insigne admisissent, pessime exceperunt. Dabitur nobis venia, vt publicos ecclesiae nostrae libros et *Lutheri* quaedam scripta praecipue hic sequamur; quod huius et *Melanchthonis* impotenti in monachos odio et inde natis scriptis Romani scriptores maxime tribuunt, quod in contemptum illa monachorum religio ad vulgus etiam adducta esse videatur.

Ita vero *Articulo VI Abusuum* A. C. *Melanchth.* pronuntiat. „Ad haec mala, (mutati monasteriorum status) accedebat talis persuasio de votis, quam constat etiam olim displicuisse ipsis monachis, si qui paulo cordatiores fuerunt.„ Docebant *vota paria esse baptismo*; docebant *se hoc vitae genere mereri*

- e) Quo omnem hominum patientiam, tolerantiamque religionis nomine imponendam experiri voluisse videri possint Romanae ecclesiae et caput et principes quidam viri, ad omnes vel acerbissimas gementis Germaniae querelas surdi: vt benignissimum Deum etiam huic rei interfuisse, atque Pharaonis imitatores simili iudicio subieisse fere appareat.

mereri remissionem peccatorum, et iustificationem coram deo - - -. Ita persuadebant, monasticam professionem longe meliorem esse, baptismo; vitam monasticam plus mereri, quam vitam magistratum - - -. Nihil horum negari potest, extant enim in libris eorum, etc.

Hoc idem hic ibi fere repetitur in *Apologia*, maxime de votis monasticis.

Sed de genere doctrinae disputamus, quod nunc defendunt archiepiscopi, utrum cultus illi, mereantur remissionem peccatorum et iustificationem; utrum sint satisfactiones pro peccatis; utrum sint pares baptismo; utrum sint observatio praeceptorum et confliorum; utrum sint perfectio evangelica, utrum habeant merita supererogationis; utrum merita illa applicata aliis, saluent eos etc.

Itaque et illa blasphemia nullo modo ferenda est, quae apud Thomam legitur, professionem monasticam esse parem baptismo. Furor est, humanam traditionem, quae neque mandatum dei, neque promissionem habet, aequare ordinationi Christi.

Eadem habentur in editione germanica, edit. Halensis p. 52, denn sie gaben vor, daß Klostersgelübb der Taufe gleich wären, etc. und wurden also die Klostersgelübb höher gepreiset, denn die Taufe; aut, vt in editione Rhauiana, corporibus Brunsv. Iulio, thur. et Melanchthonis, also rümen sie das Klosterleben und segens viel höher denn die Taufe, und sonst äußerliche göttliche Gründe etc. et *Apologia* germ. edit. Hal. p. 510, darum ist auch das gotteslästerliche hässliche Wort, welches Thomas schreibt, in keinem Wege zu leiden, daß ins Kloster gehen, solle eine neue Taufe seyn, oder der Taufe gleich seyn etc. Item artic. Smalcald. parte 3. artic. 14. und sie rümen aus ihrem S. Thoma, daß Klostersgelübde der Taufe gleich sey; das ist eine Gotteslästerung.

Lutheri autem plerique omnes libri scatent querelis et acerbe dictis de monachorum superstitione, quae omnia excutere iam nihil attinet. Sufficiat hoc carmen f): solche schändliche lästerliche lehre von der meinseitigen, treulosen und abtrünnigen Mönchtaufe, haben sie erstlich von S. Thoma, Predigerordens, der doch selbst vor seinem Ende auch verzeuvelt und sprechen mußte wider den Teufel, ich glaube was in diesem Buch (meinet die

A 3

f) Est ex Lutheri kleiner Antwort auf Herzog Georg zu Sachsen, nächstes Buch; in editione Gebaueriana tomo XIX, pag. 2306. n. 23. et n. 24. vid. et ibidem epistolam Vrsluae, principis Munsterbergensis, p. 2127, n. 13. vt alia Lutheri scripta aduersus vota monastica taceamus, quae videre licet in S. V. Walchii ferreter historischen, Einleitung in die Streitigkeiten Lutheri, c. 12, huic eidem praefixa.

biblia) stehet. Von dem haben sie es in alle Orden, in alle Klöster und in aller Münche Herzen getrieben. etc.

§. II. Licuerit hoc loco quaedam obseruare, quae ad ea, quae hic summam exscripsimus, rectius intelligenda non nihil pertinent. I. Non obscure *Lutherus* loco commodum designato, *Thomam*, Aquinatem, praecipuum auctorem celebrat, a quo fatalis iste error ad ordines monachorum omnes et in vulgus deriuatus sit. Quod quidem rigido verborum interpreti excusari, facilius, quam probari posse, existimamus; decet certe ingenuos esse *Lutheri*, qui is maxime erat, amatores. Itaque, si ista fuerit *Lutheri* sententia, primum *Thomam* hoc laudandi genere vsum esse, et praecivisse id aliis: a vero paulo longius aberit; scimus enim, atque Cap. II id ostendemus, *Thomam* ab aliis accepisse, qui longo ante ipsum tempore hoc encomium monasticae vitae adaptarunt. Neque illud verosimillimum arbitramur, si quis putet, *Lutherum* id tantum velle, Pontificios isto ipsius tempore, et paulo ante illud, *Thoma* magistro vnice hac in re vfos fuisse, et ab eo id didicisse. Nam in monasteriis, qui docendi non tam prouinciam, quam vmbra eius, isto tempore gerebant, raro adeo ipsi docti erant, vt *Thomam* personarent; longo potius iam tempore per manus quasi traditum erat ad omnes fere monachos, quam beata haec esset vitae conditio. Hac noui baptismatis specie plerique capti, ad monasteria se contulerunt: in quibus, nisi id boni fastigium iam scirent, e multis hominibus abbatum siue suorum, siue aliorum, hoc regenerationis miraculum discerent. Istos ceteros autem, qui monachis doctiores habebantur, doctores ipsi et scriptores laudum monasticarum, certo scimus hoc *Thomae*, pro sollempni, carmine vfos fuisse; quorum cum non esset exiguus numerus in variis iam academiis: legitima efficitur ista *Thomae* acculatio, quod infausus docendi et tuendi erroris iam inueterati auctor ad multos fuerit, qui scriptores alios, praeter *Thomam*, aut ignorarunt, aut contemnere prae diuo homine soliti erant. Nostis certe istis maioribus criminibus aut vitio dari nequit, si vel maxime id ignorarint forte, quod nos ex scriptoribus ante *Thomam* efficimus; quod didicisse non poterant, quoniam illa aetate paucissimi mediolorum seculorum scriptores in luce publica verfabantur.

¶ Neque enim nullum facimus discrimen, si qui fuerunt, etiam plures, qui ante *Thomam* hoc tantum commendandi genere ad monachos vfi fuerunt, quos eo officii et dignitatis sequendae admonebant; et, si quis eam phrasin ex oratorum, (quorum certe vitia, licet non virtutes, sectabantur medii temporis scriptores) ore in doctrinae corpus transfert, argumentandoque id efficere studet, vt idem professionis monasticae fructus credi queat, ac esse baptismi, deus fidem nobis fecit. Hoc autem *Thomae* est vitium; atque inde ab eo pro certa doctrina, quae fore ad fidem pertineat catholicam, haberi cepit.

Tuauit autem *Thomae* istum locum ^{b)} hic exhibere; „Rationabiliter autem dici potest, quod etiam per ingressum religionis aliquis consequatur remissionem omnium peccatorum. Si enim aliquibus elemosynis factis potest homo statim satisfacere de peccatis suis, secundum illud *Daniel. 4.* „multo magis - - sufficit, quod aliquis se totaliter diuinis obsequiis mancipat per religionis ingressum, quae excedit omne genus satisfactionis, etiam publicae poenitentiae. - - - Vnde legitur in vitis patrum, quod „eandem gratiam consequantur religionem intrantes, quam consequuntur „baptizati.“ Quum *Thomas* hic id maxime disputet, per susceptam religionem, peccatorum contingere remissionem, probabiliter, et ex ratione argumenti a minori ad maius; eamque in rem alleget id vetus dictum, quod inuoluit remissionem peccatorum, adeo nec ipse hoc pronuntiet, quod aliorum tantum recitat, quia disputationi conueniebat; et hanc comparisonem in aliis libris, certe in vtraque summa, non repetat: poterat sane ipse tolerabilior ^{c)} harum laudum interpretes videri, nisi plura alia reliquisset commendandae vitae huius documenta, quorum nisi maius, certe idem esse momentum ad vulgandum augendumque insanissimum illum errorem, facile intelligitur. Cuius generis quaedam commemorandi erit alio tempore ^{b)} locus. Hoc autem ipsum, quod semel hic his verbis prodidit, tantopere posteris placuit: vt a pluribus romanae ecclesiae doctoribus inde repetitum fuerit atque iactatum; quorum e numero, praeter quosdam, quos *B. Chemnitius* nominauit, proferimus nos *Raynerium de Pisis*, ^{d)} *Antoninum Flor. Aep.* ^{m)} et *Ioannem Vigerium*, ⁿ⁾ *Granatessem*.

§. III. II. *Melanchthonem* et *Lutherum* in libris symbolicis tangere, partim romanorum isto tempore doctorum audaciam, partim, et maxime,

^{b)} Exstat in II *adae*, qu. 189. artic. 3. ad 3; atque obiter a *B. Chemnitio* in exam. concil. trident. sess. 8. c. 1 excitatus est, ex *Rosario*. Idem, ne forte ignoraretur, his verbis in indice *Summae Thomae* ita exprimitur, voce *Religio* n. 36, in ingressu religionis recipitur tanta gratia, quanta recipitur in baptismo.

^{d)} Si compareret ad secutam discipulorum intemperiam, qui et de suo auxerunt, si quid paulo obscurius inesse his verbis poterat e. g. vtrum *Thomas* tantum poenas temporales, an vero culpam etiam remitti spondeat.

^{k)} Quaedam postea occurrunt.

^{l)} In *Pantheologia*, seu summa vniuersae theologiae veritatis, tomo II. de religiosis c. 4. p. 840 editionis *Brixienensis* anni 1580. 4.

^{m)} Totius *summae* parte III. titulo XVI. cap. X. de commendatione religionis §. 6. edit. Venetae 1503. 4.

ⁿ⁾ *Institutionibus theologicis*, loco de fortitudine, veritate 4. pag. 210. edit. colon. agripp. 1607. 4.

me, monachorum ipsorum per manus traditas opiniones, *) crudas, et magis fere atroces, quam quae publice prodi et scriptis explicari solebant. Scimus autem, atque Romani adeo *Tvzelii* exemplo publico id ita experti sunt, ut negari nequeat, pessimum aut imperitissimum quemque monachum, huius vitae et per eam aliis distribuenda parta et cumulata beneficia, et pessime et imperitissime extulisse; non contentum iis laudibus, quae iam vulgatae et perscriptae essent; quasi obsoletas illas novis atque inauditis aliis pro virili augere, christianum esset. Quod ideo obseruamus, ut appareat, in omni hac causa, non *Thomae* aut vnus, pauciorumue auctorum libris et dictis standum esse: sed ipsorum monasteriorum, si qua huius generis superfunt, monumenta excuti oportere, et locupletissimos testes, ipsos monachos audiendos esse; quem locum meminimus paulo post attingere.

§. III. III. Istam peruersissimam et pestilentissimam de vita monastica sollemnem fere opinionem, ex nostrorum eorundem sententia, non omnium temporum, nec omnium hominum fuisse; ad plures tamen hoc vitium, quam mediocritatis, quae est inter nihilum et parum, laudem, pertinuisse. Atque quod ad vitii communionem ²⁾ attinet, non opus est, ut excitemus infelicissimae atque amplissimae superstitionis documenta. Illud alterum, ut fateamur, quod sentimus, omni quidem ratione non caret: ³⁾ sed et clementissime est dictum, et pro ratione temporis, quo exi-

*) Quarum omnem indolem nemo intelliget melius, quam qui documenta et epistolae tam monasteriis, quam ab illis benefactoribus destinatas, seculo ineunte XVI, integro autem XV et XIV, praecipue in Germania, excussit; his omnino plurima aut a monachis sigillo et scriptura muniuntur, aut suscipiuntur ab aliis scripta, quae de fide catholica esse, vehementer negare solent Romani disputatores, nec ab ecclesia vnquam definita: sed quae eo est magis a christianis remotum tolerata fuisse, quo propius absunt ab Isaacorum veterum coniectorum fraudibus atque imposturis. Tacemus ea, quae ipso illo instauratae religionis nostrae tempore multi piissimi homines voce et querelis celebrare scimus; adeo aures ipsorum, qui dei voluntatem audire debebant, ab impudentissimis coniectionibus conscelerari solebant.

2) Idem infortunium olim Galliae, Angliae, Italiae, Germaniae, Europae vero omnis fere fuit: quod luculenter apparet vel ex solis donationum monachorumque monumentis, quae longe plurima superfunt inde a seculo VIII. et VIII.

3) Collegit iam B. *Cheermitius in locis theol.* tomo II de consiliis euangel. patrum adeo quorundam testimonia, quae exiguum monachorum prae aliis praestantiam efficiunt: est autem illud non ignotum, anceps esse negotium, quod patrum tantum auctoritate sciendum sit, quorum saepe sententia cum librorum numero variat. Possimus et nos ingentem numerum testium producere aduersus monachos, ex ipsis adeo eorum praesidiis atque abbatibus; e. g. Tomo VI. bibl. maximae patrum habentur homiliae *Eusebii* cuiusdam gallicani nomine (sunt autem ex variis sententis confutatae, et male congestae, ut patet vel ex pag. 622. littera F. et pag. 651, littera F, ubi *euuapua* verborum, sed de ipso protinus sine *capituli* etc. repetenda et restituenda est ex pag. 622), quas inter illae ad monachos

mia pleraque rerum olim gestarum documenta adhuc ignorabantur. Hac certe luce, in qua versamur, qui recte vitur, facile credat, quod *Dodwel-lus* de paucitate martyrum statuit, longe maiori iure de hoc vitae genere statuendum esse; quod, ut partim casu, partim inuita SS. et sine verae pietatis sensu, partim inuenustiorum hominum aut imperitia, aut difficili et aspero, inhumaniorique ingenio, ortum est, ita et paucissimos bonos tulit monachos, innumerabiles vero malos et pessimos. Istos autem illos facile monachorum numero eximimus, qui monachorum specie magis, quam vita vsi sunt, bonis litteris, et scripturae sacrae operantes, reipublicae christianae praefectos, scriptisque et bene gestis celebris, qui plerique omnes, quod laudis habent, non collegerunt in monasterio; sed partem eius intulerunt, varia cognitione iam imbuti, quae ceteram vulgi monastici difficilem vitam non pateretur; partem ex aliorum exemplis et colloquiis, quibus ad meliora excitati sunt, partem in re christiana publica?) acquisuerunt. Illud certe non debet negligi, ipsa huius vitae initia, tam multa illepidata, ab hominum adeo saniori ratione plane remota, a christiani autem eximia persona omnino aliena complecti: ut mirum non sit, posterorum progeniem auis haud paulo fuisse vitiosiorum. Sed, si vel maxime quis hac oratione offendatur, quod adeo in rebus multo clarioribus accedere solet: illud tamen tenendum est, vitam monasticam, inde a seculo XVI, si redeamus in superiorum seculorum vsque ad VIIum VIIIque memoriam, non solum diuersam fuisse ab antiquiori, quae *Benedicti, Columbanique* regulis, additisque nouis commentis caruit; sed etiam gratiae diuinae, Iesu Christi, et fidei Paulinae fere nullam mentionem fecisse; quippe vbi ipsi homines, sine Christo, salutem animae per donatos et ipsos,

chos non complectuntur ingentes laudes. *Guibertus* adeo, abbas gemblacensis, claustrum, locum parum aduersus hostes munitum dicit, quod multum abest a superstitione aliorum, in *Martini* collect. amplif. vol. I. p. 927. epist. 10. Auctor narrationis de monasterio S. *Vincentii* tomo 6 *Vghellii* italiae sacrae, pag. 468. ed. primae, acriter inuehit in monachos temporis; nec *Bernhardus* parit in A. poed. logia ad *Guillelmum* abbatem. Nec *Potho*, presbyter Prumienfis, in libris de triplici regione claustralium, angelos terrestres praedicant monachos. Et *Volcanus*, ipse abbas in *Seidichenbach, claustra* non amplius a claudendo, sed a claudicando dicenda esse vult, quod monachi claudicent, in notis *Bartb. Schobingeri* tomo 3 rerum *Alemannicarum* p. 90 excitatus. His autem et similibus hodie non opus est denuo coactis, quorum dirissima est fezes in *Catalogo restium veritatis*: partim etiam *Wolffi* lect. memorab.; ut eorum scripta non nominemus, qui Reformationis necessitatem et vota superiorum pro ea, exposuerunt.

r) Quod fere *Fleury* fatetur, qui plura solet, quam alii, in hist. eccles. lib. 64. n. 37 les anciens - ne nient pas, que l'on ne trouvat souuent entre les moines des sultes dignes de la clericature et meme de l'episcopat; mais alors ils changeoient d'etat, et quittant leurs solitudes ils rentroient dans le commerce des autres fideles cet.

ipfos, et agros, redditus, seruos etc. quaesitum ibant. Hoc illud est non exiguum discrimen inter medios et vetustos monachos; horum enim nullae existunt speratae aut promissae ob collata pinguia munera vitae aeternae, veniae peccatorum etc. documenta.

§. V. III. Hanc causam diiudicandam esse, non tam ex seruis adiuuentis eius tuendae variis praesidiis, sed ex ea opinione, quam ii ipsi homines, quos promissa tanta beneficia ad monasteria inuitabant, de huius vitae praesentia conceperant. Illa omnia, quae *Thomas* et post eum multi alii intricata docent, de perfectione instrumentali, de gratia, in qua professio fieri debeat, etc. partim noua sunt, partim rei causam non mutant; partim vulgo plane fuerunt ignota: tamen hanc imperitam plebem ambabus accipiebant boni abbates et monachi, cuius pietatem ex legatis et donatis iam cognouerant, non turbendam sane tam difficilibus nugis. Si reddenda fuissent illa omnia, quae ab istis donata fuerunt, qui in peccato mortali, sine gratia, professi sunt, aut quae piaculi quasi causa dona obtulerunt: minus opus fuisset, paupertatem adhuc vouere, quam haud dubie experti fuissent, impiorum et non rite professorum tantis tamque opinis accessionibus *) priuandi.

§. VI. v. Summam rei omnis, de qua agitur, eo redire: vt efficiatur, superiorum temporum infelices christianos, religionem monasticam cum baptismo comparasse, non solum, quod rhetores laudandi argumenti causa faciunt, quacunque similitudine vsos: sed eo nomine, quod homini, qui monasterium ingrediatur, vniuersa gratia dei tam condonandorum male admissorum, quam virtutum omnium, et aeternae tandem felicitatis, statim et certo contingat, simul ac saera ista aliis vestimenta induat, quorum eadem fere esset virtus, ac aquae baptismalis. Monachum iam factum, aequè mundum integrumque esse, ac recens baptizatum, adeoque aptissimum, qui optime de deo mereatur; a quo non solum ipse sibi largam ineat gratiam, sed etiam innumera bona, quibus felicissimo iam, nec opus nec vsus est, aliis acquirat. Porro, in monasteriis altum eorum fuisse silentium, quae Iesus Christus, salutis humanae auctor et stator nostra causa bene fecit; et quae sunt huius generis alia. Itaque non solum id hic quaerimus, vtrum monachi et eorum patroni

*) Lubet exemplo docere, quae religio etiam antiquioribus inhaerit, si ista placeat. In vita *S. Richmiri*, tomo 3. part. 1. *actorum* SS. Mabilonii, pag. 229: *vidua deum timens*, sed quae pauper effecta erat, quia vinum nimis diligebat, (o *timorem dei!*) fecit contractum cum *S. Richmire*, da mihi vinum, et ego praedia et mancipia tibi dabo. Taliter autem, (pro vino, quod semper bibere liceret) memoratus Sanctus eius res negotando, ac qui sunt omnes. Haec non tam deum tenuit, quam monasterii extruendi utilitatem secuta est religio plane falsa.

troni vitae huius electionem cum baptismo compararint, et baptismum nouum adpellarint, quod et ipsum negari non potest: sed etiam, et multo magis, vtrum hoc nouum salutis aucupium tanti fecerint, vt baptismum prae eo parui fecerint, eiusque fructum, qui per omnem vitam pertinet, fustulerint; atque, an hoc facere, non sit summum in Deum, imperatamque ab eo salutis potest, atrocitas, dabimus operam, vt Cap. II et III magis pateat.

CAPVT II.

PARS I.

Descriptio Regenerationis monasticae, ex auctoribus ante repurgata sacra.

S V M M A.

- §. VII. Integerrimam scribentes nos rationem fecituros.
- §. VIII. Breuior quasi contemplatio vitae monasticae summam; laudum illius miracula.
- §. IX. Varia olim consilia eius vitae; et incrementa.
- §. X. Ascetas honos quosdam, sed paucos fuisse; lacrimarum, et *anastasiae* studium.
- §. XI. Monachi plerique poenitentiae studuerunt, *metastoriae* christianam ignorant.
- §. XII. Origo nominis, *regeneratio*, de vita monastica, adhibiti. Poenitentia, tantum in monasteriis optima videbatur.
- §. XIII. Ludibria poenitentiae creditae, et seculi dimissi.
- §. XIII. Lineae quaedam historiae regenerationis seu baptismi monachorum, inde ab Hieronymo.
- §. XV. Atrocis de hac regeneratione sententiae, inde a seculo XI. 1. *Sin zonis*, iun. 2. *Godofredi vindoc.* 3. *Guarrieti igniac.* 4. *Petri cellensis.* 5. *Odonis Cluniac.* 6. *Petri Clun. et Blesensis;* et *Nicolai* 7. *Lupi Ferrar.* 8. *Bernhardi.* 9. *Petri delphini.* 10. *Antonini Florent.*
- §. XVI. Observatio, de aemulatione baptismi per varias ceremonias et ritus in suscipienda vita monastica. 1. eadem credita vtilitas. 2. aliena fide prodelle credita. 3. in libro vitae scripti 4. vel ad infantes pertinebat eius necessitas. 5. idem carmen abrenuntiandi.

§. VII.

Jam ad id accedimus, cuius rei causa hanc scribendi operam suscepimus, vt declarem superiorum temporum infelicem superstitionem, quam inuicem accusarunt maiores nostri; vbi ita versabimur, vt appareat: non vagis nos studere criminationibus, sed ipsorum eorum testimoniiis nos tantum vti, qui praesente tum ecclesiae, scriptisque et concionibus, publice priuatimque, homines ad eam, quam Christus praeiuit, religionem ducere,

cere suorum adeo temporum late vagantem opinionem prodere, videbantur. Vitio autem verti nobis non poterit, quod istorum seculorum vitia, vt crimina non dicamus, excusare aut defendere non licet. Quod negotium vt optime, prout possumus, peragamus, primum breuiter antiquiorum temporum monasticen repetemus, quae paulo post praiceps ire cepit; deinde scriptorum plurimum de sequiori testantium excitabimus auctoritatem; tum monastica quaedam monumenta afferemus, vt superesse nulla possit de ipsa re dubitatio.

§. VIII. Primum ergo omnium paucis de vltima fere antiquitate monasticae vitae agimus, cuius ipsam originem non opus est, vt verbosius *) exponamus, quae nec hodie facile a quoquam ignoratur, nisi quis ignorare ea velit, quae displicere possint; nec satis vtiliter iam comparatur ad secutam illam vehementer mutatam religionem, si haec ipsa emendandae atque augendae illius pristinae causa superuenisse credatur. Vtatur fruamurque saltem nos illa felicitate, quam Deus nostram esse voluit, qui intelligimus, quantum a vero absit, vetus ista opinio, quae vitae religiosae originem inde inter Iudaeos antiquissimos quaerit, a Iesu Christo, apostolisque eius imitando laudatam et posteris adeo diuinitus traditam fuisse **) tulit; quam certe facilius illis condonamus, quorum exigua verum viden-

*) Est enim illud tam amplum argumentum, et tot diuersas sententias complectitur, vt singularem et praecipuam quasi operam poscat. Nec attinet magno numero scriptores excitare, quorum nomina ex S. V. Baumgartenii institutionibus theologiae litterariis cognosci facile possunt. Vnicum nominamus Mabillonium, in praefatione ad tomum I. act. SS. ord. benedict. §. 1. seq. In eo aequiores causae arbitri fere conueniunt, Hilarioni, Antonii discipulo, monachorum in Palaestina originem deberi; in Syria autem et Mesopotamia, Aoni s. Abuni, de quorum vario genere videndus Assemannius, in bibliotheca orientali vaticana, tomo II, differt. de monophysitis, et tomo III, parte I, pag. 303.

**) Hieronymi adeo tales legi sententias, iam desierunt mirari, qui eius vehemens ingenium, quo plane quasi abripiebatur, si ad quid amplectendum semel deuenisset, norunt; possint tamen eo facilius excusari, quo saepius rhetorum se morem imitari, ipse fateatur. Seueriores autem rei parum suadendae occurrunt auctores; quos inter orientales, emineant Moses Barcephba: in Assemanii tomo II, sine differtat. de monophysitis; veteres habitu (monastico) carebant, cum tamen casta monachus opera haberent; Henoch, inquam, et Noe, Melchisedech, Moyses, Iosephus, Elias, Eliseus, Ieremias, Daniel. - - Quum autem feruor hominum Christus apparuit, Joh. baptista, et sancti apostoli et euangelistae, et eorum discipuli hoc idem monachus institutum amplexi, Deo virebant. Dum vero Dominus Deus inter caetera dona sua, hanc etiam formam habitus monastici temporibus Antonii M. concessit, sed Simon aep. Thesalonic. quaest. 60 operum sumptibus Ioh. Ducae, Woiwodae Moldaviae 1685 editorum, nona Pa. homio, Antonioque vestes monachorum, sed a Iesu Christo eiusque discipulis adeo, ortum trahere statuit; recensente R. Simon in critica bibliothecae de Pinianae tom. I, p. 432. Apud eundem Assemanium Thomas Mar-

videndi facultas sine fraude immensa multa passa est persuaderi; quam multis aliis, qui impotenter concionando et collaudando fallam opinionem et induxerunt, et adiuerunt. Vt ex ingenti profusarum laudum colluuiæ quædam tantum carmina exempli loco proferamus, *Δειμον* et *ἀγγελικον σχήμα* *); monachorum vestitus, non ideo a *græcis* scriptoribus sæpissime laudatur, quod vulgatum est a diuinis, defunctum laudandi genus: sed quod Deo auctore ille contigerit et commercio cum Deo sit aptissimum. *Currus Dei* *) iactatur esse, vniversa et multiplex monachorum fami-

lignatur. **B 3.** *genus* in hist. monastica tom. III part. I pag. 467 allegata, „monasticam vitam per *Mosen* et aliosque prophetas, nec non *Iob. Baptistam* transmissam fuisse, perque *Apostolos* monachis demum traditam, narrat. Vnde nec mirum, seruius pro re indubia haberi cepisse, *saecrum monasticum ordinem a Deo inspiratum fuisse*, quod legitur in *Capitular. Francorum* tomo II edit. Baluzii pag. 9. n. II. Sic et affirmat *Bernhardus* in apologia: nec enim venire aliquatenus in dubitationem potest, quin omnino sit *sacer modus conuersationis, et diuina magis inspiratione et consilio*, quam humana prudentia vel adiuuentione formatus. De *Benedicti* instituto loquitur, sed paulo post de re omni similiter pronuntiat. Similiter in vita *S. Boruasi* tomo 3 act. SS. ord. bened. parte I: sanctæ conuersationis in *apostolicis institutionibus* disciplina; et auctor vitæ *S. Basilii* „meruit *confortis* *fidelis institutionibus* disciplina; cum monachus factus esset. Et *Leander* episc. hispal. tomo I, actor. SS. bened. p. 38; excitatus: vide, quod viuentes in monasterio regulariter Apostolorum teneant vitam, nec dubitent eorum assequi merita, quorum imitantur exempla; adde *Cassiani* collationes. Tandem et diuus *Thomas*, qui aliter, quam pollet, iudicandi virtute, infinita rerum discrimina adinuenire solet, paucis verborum grauitur pronuntiat: *sed et discipuli Christi* post resurrectionem, a quibus omnis religio (i. e. monastica) sumit originem, pretia prædiorum conferuabant cet. in II zdæ quaest. 188, artic. 7. Et *Petrus Blesensis*, hoc nouum martyrii genus induxisse *Iesum nostrum* dicere audeat, coenobia; cuius omnem locum infra excitabimus.

v) Caput 265 operum *Simeonis*, Aep. thessalon. agit *δια τῆς μοναχικῆς σχήμας, ἀγγελικον ὄνομαζέσθαι*, vt discimus ex R. *Simonii* critique de la bibliothéque des auteurs orthodoxes tom. II pag. 418 de eadem re idem *Simeon* aep. agit quaestione 60 p. 452 critique *Simonii* excitatae. Cuiusq. mun. *max. parum* *Nicolaus*, *Bernhardi* notarius, epistola 33, tomo XXI biblioth. max. parum, adiungit re ad curru istum, vbi millia laetantium et dominus in eis; locus enim iussit a Deo factus est. Hic nota illa additur: „*Currus Candacis aethiopicis*, act. 8. Nempè tam vaga atque inepta sunt, aut versatissimi esse possunt, istorum hominum, qui monasticis in rebus aut educati sunt, aut versatissimi esse possunt, istorum hominum monasticam Rhetoricam sæpe minus intelligunt. *Nicolaus* hic vitam monasticam appellat *currum Dei*; quemadmodum monachi, adeo pii olim homines erant, bonos, quibus curru opus erat, dici solebant; ita certe diploma quoddam tomo II operum *Miræi* diplom. histor. legere meminimus, vnde nec mirum *S. Columbae* „*qui auirigam domini*; in vita *S. Deicoli*, tom. 2 *Mabill.* acta p. 103 n. 2. *Clarius* loquitur *Potho*, presbyter *Prumientis* lib. 3 *de domo Dei* cap. vltimo: inde profecto liquet, quantum delinquant, quantum communis vitæ societatem turbent, qui extraordinaria instituta monasterii tradunt, qui *currum Dei*, de quo scriptum est, *currus Dei* decem millibus, millia laetantium, dominus in

lia; *paradisus* 7) *claustrum*, et *tabernaculum sanctum* 8) adeo omne extollendae rei cuiusdam genus ad monasticum statum transferri solebat, ut quam apte ineptue id fieret, nemo magno opere curauerit.

§. IX. Antiquiores monachos, heremitas, stultos, scimus ipsa ipsorum voluntate, suo vario consilio, non Dei praesentis monitu, cessum ab aliis hominibus fecisse. Vario consilio, alii necessitate coacti, et vitae periculo impulsu, cuius consilii veram rationem posteri statim obli- ti sunt, quorum magnus idem aemulantiū numerus deserta loca ideo pe- tierunt, quod hic ille idem fecerat, licet amplissimae iam terrae religio- nem christianam non tam paterentur, quam fouerent, et publica diuino- rum praecorum vox christianos esse iuberet. Sed id est hominum inge- nium, ut noua atide arripiat, et adiuueniat, non contentum bonis cer- tis. Alii aperte superbia ducti et laudum studiosi in antra secesserunt et cauernas, quae vix contortum corpus et misere coactum caperent; alii, vt a terra magis abesse, et caelo propiores viderentur, in columnas ascen- derunt,

in eis, *curram*, inquam, extra metam quodammodo dicunt. Similiter *Petrus Blesensis*, sermone 35, tomo XXIV. *biblioth. max. patr. pag. 1441.* *currus* Eliae *currus* Aminadab, *plaustrum nouum*, super quod relata est arca Domini de terra Philisteorum, *currus* quoque Dei decem millibus multiplex. *Currus* autem Aminadab, quod sonat spontaneus domini, sunt, qui post lapsum *uoto se adstrin- gunt* continentiae.

Viam sanctam praeter alios appellat *Guaricus* abbas igniac, sermone 6 de na- tivitatis Domini, tomo XXIII. p. 176. et erit ibi in antiquis *cellis* draco- num semita et via etc. Admittit quidem *via sancta* pollutum, sed *scimus* abluit numulum, tanquam vere *baptismus*, alter etc. Clarus *Bernhardus* in apologia admittit *Gregorii* fabula de *S. Benedicti* transitu: *viam* viderunt a cella eius ad coelum strata; et dixit vir ignotus, qui apparuit: haec est via, qua dilectus Dei *Benedictus* in coelum ascendit. Quae est enim *via* ab eius cella progrediens, nisi

ordo, quem idem vir beatus instruit, et forma vitae.

1) Ita *Petrus Cellens.* de disciplina claustrali nominat; similiter *Beruhardus* religio- nem s. monasticam vitam comparat cum paradiso terrestri; quod, raramque in- moratu dignum repetit *Antonius* Florent. Aep. tomo III. *summae*, titul. XVI. cap. X. de commendat. religionis §. 9. sic in vita *S. Dauid* tomo 2. *Mabilonii* act. 88. bened. p. 106, sit locus *paradisus* monachorum, i. e. claustrum, hoc iam fec. VII.

2) *Nicolaus* (notarius *Bernhard.*) epist. 36. venit et ingredimini *tabernaculum sanctum*, vt deinde volens in locum tabernaculi admirabilis etc. Inno *coctum*; ita epistola episcoporum ad *Radegeadam*, in *Gregor.* Turonens. lib. 9. c. 39. de *claustris mo- nasterii*, inno de *coeli regno* exire: *Petrus Blesensis* epist. 13. tomo XXIV. *bibl. max.* quid est *claustrum* redire ad *regnum*, nisi *coeli habitatorum* cadere in in- fernum. *Autperris* narratio de ortu monasterii *S. Vincentii* Tomo 8. *Vegebellii* pag. 465. *cell. mae* et inde in actis 88. ordinis *Bened.* tomo 3. parte 1. pag. 429. credite mihi fratres, quia monachus ille, qui in hoc monasterio ad finem per- manerit, anima eius aeterna supplicia nequaquam sustinebit, sed vitam aeter- nam possidebit etc. Ipse *Bernhardus* de *vita solitaria*; habitantes in *cellis* potius, quam in *cellis*, legi etiam omnium potest *Richardus* de *grandisilla* carmen de *vita solitaria*; ubi extrema laudum delicia profant.

derunt, coeli aerisque intemperiem, modo caelestium ditissimi et certi di-
 ribitores crederentur, lubenter experturi. Hinc eximie auxit insana reli-
 gio, vt solet, si cuius rei existere solent praemia et commoda ^a). Hinc
 isto tempore, quo vix centesimus quisque SS. legebat, aut se ipse nosse ex
 illa didicerat, innumera cum diabolo, cum aethiopibus paruis ^b), et aliis
 corruptae plane mentis ludibriis, bella et commercia; quae risui certe ex-
 citando vilissima essent, nisi hominum final infelicitas et christianae vix
 natae religionis misera conditio, animum contrario sensu perfunderet.
 Iam satis auctoritatis collectum erat ad eos omnes, qui salutis suae optime
 studere videri vellent; ibi enim diabolus debellandus, vbi tot luculentis
 victoriis pedibus adeo conculcari solebat. Iam frequens concursus, vt
 omnibus capiendis vix monasteria mille; (sed minus ampla et superba,
 quam posterorum fuerunt) et *conuersiones*, sufficerent. Accedebat san-
 ctorum virorum, quorum exempla imitanda erant, perpetua memo-
 ria, extructis sacellis, antris et aedificiis sancita, quae dissimiles continere
 incolas non poterant strenuos defunctorum amatores. Cum his *Elias*,
 et *Iohannes* in deserto comparati: quasi isti hominum semper fugerint con-
 sortium, et tot nouis baptistis opus esset, aut prophetis, quotcumque esse
 vellent; simillimi cetera, vt quisuis intelligit, isti duobus, Iam, vbi mi-
 nus

a) Satis praemiorum, digito monstrari et dicier, hic est, sexcentorum miraculorum
 facili arbiter; quorum licet praesens atque expertus nemo tere faceret fidem, tamen
 et nemo tunc tam barbarus atque ethnicus, quin ipse affirmaret, de quo alios
 vel quaerere audiret; satis certe erat, posse talia a tam sanctis hominibus fieri,
 qui non frustra pede in vno annos stare, manus extendere, catenis alligari co-
 luminae etc. videbantur. Quod ne videamur ex inuidia suspicari, *Asbanasius*, si
 is est auctor, vitae S. *Antonii*, in fine libelli, ita pronuntiat, *Hunc fratrum*
libellum magnopere perlegere curato, vt agnita fidei vna sublimium Christianorum
et monachorum, sciant, quod saluator noster Iesus Christus glorificantes se, glo-
rificat, et seruientibus sibi non tantum regna coelorum, sed etiam, hic in mon-
stium secreta latere cupientibus, samae tribuit nobilitatem; scilicet, *vt et ipse*
fruantur laude meritorum, et ceteri eorum prouocentur exempli. Nempe Chri-
 stus *samae nobilitatem et laudem promissis suis, eam ipse expertus, si placet. Haec*
illa fatua hominum ad immania procliuata, haec superstitiones, mi-
racula, haec omne pietatis verae damnium peperit; malaria et fraus ferius
aduenit.

b) Eximia eius generis restant monumenta in vitis patrum, vnde fere ad omnes
 vitarum scriptores exemplum transit; parum sane laudaturos herosa sanctum, nisi
 saepissime et cum diabolo et cum angelis commercium ei intercessisse proderent.
 Inde, ne compilatis alios viderentur, fingendis atque excogitandis miris et hor-
 rendis rebus gestisque studendum fuit: vt profecto nihil fere magis pudorem et
 miserationis sensum excitare possit, quam tam abiecti, ludificati, et nequiter
 circumacti humani generis, pietatis adeo nomine, recordatio. Agnitarum et
 circumforaneorum instar habebant plurimi isti ascetae: quos ad noua quaeque
 pauida et exporrecta plebs rotos dies circumstaret, visa aut audita suo sensu simul
 eximie ad alios auctura.

nus feruere hoc institutum videretur, quippe minus iam nouum, et molestius semper auctum; ne deessent tamen incolae sanctorum locorum: recedere prohibiti sunt ^e) subinde, qui taedium harum rerum ferre amplius nollent. Religioni ducebatur, sceleri dabatur, e loco et communione sanctorum exire, votum (i. e. his et sequentibus temporibus, propositum, consilium) Deo nuncupatum (sed a lubentibus, nec perpetuum taedium Deo sacrificium factoris) non persoluere, quasi grandius crimen esset, e claustro exire aliquem, qui in republica Deo hominibusque seruire poterat, quam eum inuitum et reluctansem vi retineri, taedio et necessitatis sensu mentem aegram numquam liberaturum, deoque adeo et nolentem et negantem, gratissimum cultorem tamen futurum, si placet ^d).

§. X. Inter istos omnes, qui *ασκηται*, philosophi christiani etc. dicebantur, non negabimus, fuisse quosdam viros probos, pietatisque non omnino expertes ^e). Sed et illud scimus, istam *ἀσκησιν*, quae ieiunando, meditando, lacrimando, stasisque orandi et silentii temporibus constabat, in detrimentum christianae pietatis ita creuisse ^f), vt homines iam

^e) Notissima est *Augustini* sententia, quam reluctantis iam iam monachis isto tempore opposuit: *Ne te uouisse poeniteat. Felix est necessitas, quae in meliora compellit.* Eam *Thomas* tam in *summa* quodlib. III. quaest. XI, quam alibi repetit; vt solet patrum sententias ad sua recentiora tempora calide transferre, Quod minus recte excitatorum patrum vitium, et *Nicolai*, ipse *dominicanus*, et *du Pin*, et *Simonius* fatentur, vid. R. *Simon critique de la bibliotheque des auteurs ecclesiast.* tom. 1. pag. 170.

^d) Quod olim iam displicuit. Confer. Ius Can. XX. q. 1. c. 10. Sin autem ad secularem habitum reuertii uoluerint, redeundi licentia nullo modo denegetur, *quia si ex factis inutile est, vt coacta domino seruitia praestantur.* Similiter *Papa Nicolaus* XII q. 4. c. 4. *praefens*, sub violentia existimauimus minime fieri debere monachum; nullum quippe bonum, nisi uoluntarium. Sed alia est iuris, alia facti ratio; periculum erat, ne monachi deficerent; non, ne Deus de minuto seruitio indignaretur.

^e) Addimus, non pauca eximii argumenti restare in talibus scriptis fragmenta. Nam ea uniuersa commendare nolumus. Ipsa certe illa, quae *Macarii* nomine leguntur, naeuis non carent praecipue *Pelagianorum* monachorum erroribus proxima. Licet hic *ὡς ἐν παροιδῳ* obseruare, extare etiam in *Ephremii graecis* sermonibus *Oxonii* impressis, fol. *αὐτὸ καὶ περὶ τροποῦς* eadem, quae in *Macarii* opusculo *de libertate mentis*, cap. XIII usque ad XVI leguntur, variantibus tantum phrasibus; vt uerosimillimum sit, esse duplicem ex syriaco versionem; quod inter alia eo facit, ista non *Macarii* esse, sed ex variis collecta. Ita in thesauro *Possini* ascetico, in *Simeonis* iunioris scriptis; in *Iohannis* scala, non pauca bona leguntur; sed plurima uisio monasticae et asceticae superbae humilitatis et sedulitatis infecta sunt: vt cuique patebit, qui de iis non tam ex *Φεσσαῶν* mediocri aut bona, quam ex temporis et vitae istius omni ratione sententiam tulerit.

^f) Nec *Gerfonio* probabantur *Iob. Climaci* de superstitiosis exercitiis praeepta. Rem ipsam omnino tangunt uerba *Iob. Iac. Hottingeri*, de factis doctrinae de praedestinatione, pag. 445, „adde quod istud hominum (monachorum) genus, nonnullis

iam soli, Deus ipse in eis nihil, operari habere, viderentur. Hinc enim ista inusitata lacrimarum β), quas monachus, sciret nesciret cuius rei causa, (solemus enim facile adulescere) largo flumine funderet, commendatio; hinc celebratissima $\alpha\pi\alpha\theta\epsilon\iota\alpha$ β), non tam suaderi, quam imperari coepit, cuius tot et tanta rudimenta capta sunt, ut tandem vota illa monastica enascerentur, quibus quis summam id omne perpetuum spondebat, quod multiplici $\alpha\sigma\kappa\eta\sigma\epsilon\omega\varsigma$ genere antea, et varia, saepe ridicula, exercitatione captabatur.

§. XI. Intelligitur facile, quod et multis veterum sententiis testimoniisque constat, monachos hos poenitentiae δ) operam dedisse, et commercio cum Deo. Optandum sane erat, ut illa $\mu\epsilon\tau\epsilon\omega\iota\sigma\iota\varsigma$, quam Christus imperavit, illis semper satis cognita fuisset. Immutatio illa mentis nostrae, quae Deum unicum auctorem habet, a quo ideo regenerari dicimur

his exceptis religionis et pietatis proram et puppim in $\alpha\Phi\epsilon\rho\delta\iota\alpha$ $\epsilon\omega\mu\alpha\tau\circ\varsigma$ constitutioni, Obsecruat ante, *Benedictum* in regula, *Cassiani* auleas legendas iniunxisse.

g) Pleni sunt ascetici isti libelli talium superbientium laudum. *Simeon* ille iunior, oratione XXX: etenim post homines natos numquam auditum est, animam, quae post baptismum peccato se foedasset, absque lacrimis purgatam esse; quod *Ponatanus* emollire studet. *Alredus* in speculo caritatis tomo XXIII bibl. max. patrum p. 118, est profecto gratissimum et acceptissimum Deo sacrificium, profusio lacrimarum, et pro omnibus admisis sufficiens holocaustum cet. *Smaragdus* abbas, in diadem. monachorum c. 15 quamquam per poenitentiam propitiatio peccatorum fit, sine metu homo esse non debet - - - *Eugius* Homil. XI, magnus profectus est lacrymarum etc. tomo 12 bibl. max. patr pag 316 et Homil 16 consideret, si per amaritudinem poenitentiae Deo satisfacit pro offensis. Proinde quia Dei miseratio occulta est, sine intermissione stentum est cet. Ut plurima alia hic congerere omitamus; qualia etiam multa ex recensione ascetarum Syrorum in bibliotheca *Affemanni* intelligere licet.

h) *Simeon* saepius excitatus in biblioth. patrum max pag. 754 n. 32 p. 737 n. 85. *Iohannes Climacus*, cuius $\alpha\pi\alpha\theta\epsilon\iota\alpha$ studium *Gerfonus* iam, ille eximius cancellarius, reprehendit. vid. R. *Simoni* critique de la bibliothéque des auteurs eccles. tom. I. pag. 243 et plerique ascetici veteres. Huc etiam referenda illa famis, frigidis, aestus, pluviarum etc sustinendorum spontanea exercitia.

i) Eius rei testimonia quaedam paulo post proferentur. Antiquitus iam ideo factum, ut qui poeniteret, in monasterium iret *Hieronymus*, in epistola ad *Sabinianum*. „Hortatus sum, ut ageres poenitentiam, et in cilicio et cinere volutareris, ut solitudinem peteres, ut viveres in monasterio, et Dei misericordiam lacrimis iugibus implorares. Sed et poenae loco in monasteria frudebantur. Concil. Agathense canon. 50: si episcopus aut presbiter aut diaconus capitale crimen commiserit, aut chartam falsarit - - - ab officii honore depositus in monasterium retrudatur, vid. *Cabassius* not. eccles. disert. 8. Et inter versus fronti maioris ecclesiae S. *Benedicti* castrensis in scriptis sub Abbate *Rogelio*, in *Dacherni* spicilegio tomo 3. edit. maioris pag. 172, hic exstat, Ut sit supplicii summa cunctis loco.

cur, id est, fide in Iesum Christum donari, et beneficiis, quae ea cetera complectitur, siue efficaci verbi virtute, siue baptismate, siue utroque remedio eam in rem Deus utatur. Hanc *μετανοειν* et Christus docuit, et apostoli omnes, eam experti ipsi, tradiderunt; hanc omnes Christiani seculi I, II, III, quoti quique fuerunt boni, prae se tulerunt ^{k)}. Nemo antra aut ipse intrauit, cum fame et siti colluctans deique praesentissimi miracula temere promittens et expectans, aut id aliis suavit; nemo eos qui *μετανοειν* vellent, muro circumdedit; nemo eos aeternum filere, flere, vigilare, aegrotare iussit. Deus enim ubique operatur, quae vult; verbum Dei ubique legitur, et auditur, cuius virtus nisi ita mentem occupet, atque impleat, ut omnia impedimenta tollat, diuinas et nouas vires sufficiens; frustra muris contineantur, qui mentis domare ipsi malitiam et imperfectionem omnino non possunt. Sed haec est illa labe, illa pestis, quae tot hominum mentes iam olim infedit, vt partem poenitentiae, *μετανοειν*, ignobiliorem, si verbo est venia, quae dolore et sensu malorum siue perpetratorum atrocius, siue inhaerentium nobis, absoluitur, quae eadem repeti non vult atque augeri, hanc partem, inquam, vt pro vera ista *μετανοειν* habuerint, hanc vnice, prae se tulerint, huic studuerint per omnem vitam; spiritualis et novae cum fide vitae, quae est ex Deo, et quae ceteram hominis conditionem, quam in societate et republica sustinet, tam non tollit, vt augeat et perficiat, immemores atque inexpertes. Appellamus pleraque omnia superiorum temporum monumenta, poenitentiam tantum aut dolore ob mala peracta interno, aut externo per ieiunia et eius generis alia, excitato significatoque, constitisse ^{l)}. Ingentibus et atrocissimis sceleribus satisfactum tandem plane credebatur, susceptis poenitentiis, quarum multi super sunt indices. Testatur de eadem insana opinione illa noua et in-

audi-

k) Facile intelligitur, poenitentiam publicam cum hac christiana *μετανοειν* non a nobis commiseri, non, quod ista hanc non patiatur aut excluderet: sed quod ad disciplinam illa magis pertineret, et grauiora crimina societati publicae quasi excipiet. *μετανοειν* hic exprimit idem, ac *conuersio*, regeneratio strictior etc.

l) Non opus est, vt canones poenitentiales, poenitentia etc. antiquiorum temporum, longo ordine recenscamus. Legatur vel *Columiani* abbas libellus de poenitentiarum mensura taxanda, tomo XII. bibl. max. patrum p. 21. et *Cumeani* abbatis Scorobiherni, liber de mensura poenitentiarum, ibid. p. 42, si quis virum rerum ignarus sit. Id maxime dolendum, quasi non satis sit peccatorum, quae in deum admittantur, nouum genus eorum magno numero procreatum fuisse, inepitissimis regulis monachorum; vt si quis ad benedictionem mensae non dixerit *Amen*, sex percussibus emendet; vt poenitentia adeo plane pro hominum libitu, non dolore, quem Deus excitat in nobis, sed quem mali externi sensus, percussio etc. creauit, significauerit. Scatent talibus seriis nugis regulae et statuta monachorum inde a saeculo VII.

audita vocis *μετανοια* significatio, inter monachos nata, cum supplex inclinatio *metanoia* ¹⁾ dici solebat.

§. XII. Ut autem ad *Regenerationem monasticam* propius accedamus, liceat duo omnino admonere, vnde et denominationis et rei ratio facilius intelligatur.

I. Inuaserat antiquiore iam tempore inde fere a Vto et VIto seculo, opinio: poenitentia, ista ea, quam descripsimus, manca et imperfecta, hominem redire cum deo in gratiam; veniam nancisci peccatorum, et pro poenitentiae studio, seruiore et seueritate, augeri commercium cum deo eiusque cum homine consuetudinem. Haec autem decora et beneficia, baptismi etiam sunt; quo a peccatis abluimur, pacem et foedus cum deo inimus, indulgentissimo inde patre vsuri. Iam cum baptismi foedus et leges non seruemus, mentis prauitatem sequentes; et dei negligentes; per (veram) *μετανοια*; autem seu poenitentiam, redeamus ad dei confortium: poenitentiae et baptismo intercedere ea in re similitudo videbatur. Inde et poenitentiam cum baptismo comparari a quibusdam patribus, legimus ²⁾.

II. Monachi semper lugentes et poenitentes crediti fuerunt, licet non omnibus tam seueris esse placuerit. Hinc nemo melius ³⁾ poenitentiam agere

C 2

¹⁾ Nempe dolentis et supplicantis ille gestus adeo cum poenitentia christiana coniunctus, ut poenitere et genu saepius flectere, idem fuerit. Ita inter *Petri Cluniacensis* statuta n. 53, *frequentibus metanois* etc. Ita et glossaria graeca, et latina, *μετανοια*, inclinatio; quae aut *μεγαλη*, si quis toto corpore, non flexis tamen genibus; aut *μικρα*, si capite tantum, inclinaretur. Vnde et *Assemannius* tomo I. bibl. orient. p. 447 sermoni 13 inscriptionem fecit, *de metanois*, hoc est de adorationibus cum genu flexione et prostratione. Vid. pluribus *Goar* ad Euchobogium.

²⁾ Huc et istud *Hieronymi* celeberrimum pertinet dictum: *poenitentiam esse secundam post naufragium tabulam*: prima erat baptismus. Explicat *Antoninus* part. 3 tit. 14 c. 17. §. 2. Oculis videre est posteros pessime abufos fuisse hoc oraculo: qui poenitentiam non iam illam sequebantur, quam deus in SS. praescripsit, sed quam quisque duriores et acerbiores inuenisse sibi videbatur. Verbofusus iam de *poenitentiae* in republ. christiana fatis agere non licet, licebit autem tempore alio.

³⁾ In decretis can. XLV. 7. quaest. 1. praecipit sancta synodus ut qui cunque de pontificali dignitate ad monachorum vitam et poenitentiae descenderit loquatur. Hoc praecipue prudentissime docet doctor angelicus, quem grex inde omnis secutus est. *Quodlib. IIII*, qu. 23, ad 7. dicendum, quod status religionis, est status poenitentiae. Idem *Quodlib. III*, qu. 13. Maxime vile est peccatoribus, ut ad religionem transeant. Peccatoribus enim duo sunt necessaria ad salutem; primo ut de peccatis praeteritis poenitentiam agant, secundo, ut de cetero a peccatis abstineant. Ad utrumque autem horum maxime operatur religio. Primo enim, status religionis, est status perfectae poenitentiae, ita, quod nulla satisfactio adaequari potest poenitentiae religionis et religiosorum. Quae insana verba etiam in II 2 dae qu. 186. artic. 1. ad 4 occurrunt, status religionis est conuenientissimus poenitentiae locus, vid. et artic. 2. respons. et artic. 3. et 5; quaest.

187.

agere videbatur, quam qui monachorum se societati adiungeret; mundum, seculumque relinqueret, impedimentis simul cunctis liberandus; ut haud nihil ambigere possis, maior ne laudem pars ad ipsa illa moenia et claustra, quae et inuitos continebant, a que infidiis omnibus defenderent, an ad firmiter inclusos et coercitos ciues pertineat.

§ XII. Nempe nouum hic animaduertere licet vitium opinionis, sed quod tantum ideo locum habuit, quia SS. prae tot exercitiis et regulis seruandis neglecta fuit: id esse *seculum*, *mundum relinquere*, quod est sollemnne his seculis carmen, et antiquissimum *), si quis relictis siue bene, siue male a se in republica gestis, parentibus, amicis, claustrum ingrederetur; non solum et ipsum ab mundo positum, ab incolis mundi exstructum, profusa diuitiarum in superbas moles maxima copia: sed etiam plerumque in regione prouinciae optima, 2) amoenissima. Tam facile antra et speluncae priscorum relinquebantur! Hoc aedificium, palatium dicere posses, cuius in late patentes campos, villas, et homines multos erat imperium, intrabat, qui seculum 3) relinquebat; hoc suo patrimonio augebat, ne ipse aliquid haberet. Quod, etsi per iocum magis et lusum, quam verum dictum esse videri potest, cum ad id multi principum filii seculum hac ratione

187. 188. 189. Ex *Thoma eadem Antoninus*, alique, tanquam preciosa summae rei documenta repetunt.

- *) Ista oratio enim satis et in se speciosa, et ex N. T. Christique adeo verbis desumpta esse videri possit; nec tamen his tantum catholicis, sed haereticis adeo visitata, et meliori adeo sensu. Legatur *Tertullianus de Resurrect.* c. 19, qui tradit, fuisse, qui de seculo exire (quod mortuorum sit habitaculum) resurrectionem christianam esse docuerint, negata illa futura.
- 2) De fastu et superbia aedificiorum, sufficiat vnus *Bernhardus*, qui in apologia ad *Guilelmum* vehementer vanitatem istam exagitat. De amoenitate locorum, oculi consulantur; et vetusta monumenta: ea inter vid. *chronicon monasterii S. Bartholomaei de Carpineto*, tom. 6. *italiae sacrae*, edit. romanae pag. 1237. vid. et *acta SS. ord. Bened.* inde a tomo 2; c. g. tomo 3. parte 1, pag. 94, descriptio *Magniloensis* monasterii.
- 3) Neque vero nos demum, et *Lutheri* amici, hoc adinuenimus. Tulit etiam *uestusta aetas viros graves et prudentes*, qui fucum fieri aegre ferrent. Acerbior sane est sententia, et iustissima, quam ex *Capitulari* anni DCCCXI, in *Baluzii* edit. tomo II, pag. 479, n. 5, hic describimus. *Inquirendum etiam, si ille seculum dimissum habeat, qui cotidie possessiones suas augere quolibet modo, quolibet arte, non cessat; suadendo de caelestis regni beatitudine, comminando de aeterno supplicio inferni, et sub nomine dei, aut cuiuslibet sancti, tam diuitem, quam pauperem, qui simplicioris naturae sunt, - si rebus suis expoliant, et legitimis heredes eorum exheredant eet.* Illustre atque auro contra earum veritatis testimonium, antiquissimum praeterea, et grauissimum; cuius similia vix extant, si tempora comparantur, inter *Lutheri* querelas. Dignum vero est id totum capitulare, quod memoria teneatur; et videntur hic ibi hodieque in sententiam eandem ire terrarum domini, qui diu iuisse poterant. Ipse certe *Bernhardus*, qui id non videtur imitari voluisse inuitis: multo adhuc atrociora de monachis suo tempore scribit, et rem acu tangit, in *Apologia* ad abbatem *Guilelmum*.

tionem reliquerint, in seculo aliter minus *) ex principis imagine habituri: tamen illud est longe tristissimum, hac religionis umbra tot homines decipi potuisse, ut nihil amplius *res diuinos res* in se ipsi habere et secum ferre arbitrati sint, si in monasterio uiuerent; licet centies susceptae vitae poeni uerit, ob plurima taediorum plena seruitia siue exercitia; adeo etiam summis animi motibus, indignatione, desiderio eorum, ad quae assueuerant olim, perturbati, tamen deum multo melius, quam piissimi episcopi, principes, milites, serui, rustici, colere uidebantur.

§. XIV. Iam facile est intellectu, unde *regeneratio monastica* nomen accepit. Poenitentia ista idem credebatur praestare, ac baptismus; baptismus dicitur, *regeneratio*, et lauacrum regenerationis: ergo poenitentia, etiam *regeneratio* dicta; et quia illa optime in monasterio succedere uidebatur, monachilem habitum sumere, et *regenerari*, idem tandem haberi *) coepit. Eius rei historiam quasi, sed primis lineis tantum, tradimus, pluribus uariorum scriptorum testimoniis munitam. Ex antiquioribus *Hieronymum* ducem, sed longe deterioris ipso gregis, proferimus, qui in epistola ad *Paulam*, de obitu *Blessillae*, his uerbis usus est *). „Nunc uero,

C 3

*) Quod sine infamia atque inuidia dictum uolumus. Jure sane suo id faciebant, quorum maiores tantum de terris et bonis ad monasteria contulerant, ut posteris ipsorum parum, certe minus, restaret, qui ita optimo iure sua administratum ire poterant. Sed et satis constat, homines de plebe, qui in seculo nihil haberent, nihil adeo relinquere poterant, ideo in monasteria inisse, ut id abunde et certo haberent, quo ad pacatam vitam opus esset. *Hieronymus* iam ita questus est, ad *Demetriad.* de serua. virgin. *solent* miseri parentes - - - deformes et aliquo membro debiles filias, quia dignum generum non inueniunt, uirginitati tradere. Et *anonymus* monet: de cauendo ingenio quorundam hominum secularium, qui non magnopere curantes de alio, quam de hac sola temporali uita, postquam domum haberint, ut ita dicam, plenam filiorum aut filiarum, aut, si quis eorumdem elaudus, - - -, hunc quidem impensissimo uoto, ut monachus fiat, offerunt. ap. *Baluzium* tom. 2. pag. 1298. Unde apparet, monachos ipsos, semper ditiores maluisse, qui dotem afferrent; aliter non querendum erat, tales monachos fieri; quia ad sanctitatem, poenitentiam, quae in claustris perpetua esse credebatur, nihil interest, claudos, pauperesque, an fortes et diuites monachos nanciscerentur. Perfectissimum autem poenitentiae genus oportet habitum hoc sit, ad quod et frans et ingenium adeo uiam faceret.

*) Ita arbitramur, clarissimam esse et rei et nominis originem. S. R. *Heumannus* in dissertat. theol. morali *de uotis*, quae exstat in *Sylloge dissert.* tom. I parte II. n. 9. §. 4. (n) uidetur aliunde originem derivare: *Voti baptismalis* appellationem *occasionally* praebuit monachis uotum suum monasticum baptismum par habendi. Sed, ut eximie nobis fauet, facile hanc sententiam nostram et ipse patietur. Antiquior est is honos comparatae religionis ad baptismum, quam *Petri Lombardi uotum baptismale*: eo nomine autem si summam intelligatur, quod baptismi honorem et ceremonias tere imitati sint monachi antiquiores, a nobis non differt. *) Obseruauit illud diligentissimus patrum lector *Chernitus* in exam. concil. trid. sess. 8. Hue respicere uidetur *Bernhardus* in libro de praecepto et dispensatione: Sed

„cum propitio Christo ante quatuor ferme menses *secundo quodammodo proposito se baptismi lauerit*, et ita deinceps vixerit, vt calcato mundo femper *monasterium* cogitarit etc.„ Obleruauit iam B. *Chemnitius*, posteriores hoc laudandi genere, quod *Hieronymus*, qui rhetoricari solet, per *quodammodo*, minus esse concinnum ipse fatetur, eximie abufos fuisse; retulit eundem locum *Hieronymi Bellarminus*, cum comparationem baptismi, quam nostri tam seuerè in posterioribus monachis reprehendunt, defendere studet *). Satis autem notum est *Hieronymi* ingenium, et virginum monachorumque studiosus amor; *Blessilla* proposuerat tantum monasterium intrare; tamen hoc propositum comparat cum baptismis; *lauisse* eam se hoc propositi baptismis dicit: quasi immunda et sine *μετανοια* mortitura, nisi hoc consilium cepisset.

Illam e *vitis Patrum* *), (libro, qui plus damni intulit christianae ecclesiae, quam utilitatis vnquam adferat vel diligentissimis mille lectoribus, iucundi certe et laudabile et commodi parum habet) sententiam, iam ex *Theomae* recitatione intelleximus. Sed talia vel ideo colligere nolumus, quia praecipue de monachis sequioribus agimus; cum quibus antiquiores tam ob minora vitia, quam ob ceteram vitae diuersae rationem, recte comparari non possunt. Non ignoramus, *Bellarminum* monachos omnis aetatis miscere, et, si qua bona de vetustioribus dicta inuenit, monachis summam cum cunctis temporum omnium tribui velle. Fatetur certe *Antoninus* †), monachos fratres dici, quia ab vno patre religionis suae institutore, puta *Benedicto*, *Dominico*, habent originem. Horum ergo praecipue colligimus vitae huius laudes, inde a seculo VIImo. Atque satis constat *Benedicti* ordinem eximie et incredibiles fecisse progressus; monasteria autem celeberrima *Corbeias*, *Fuldam*, et *Cluniacum*, praeteritis aliis, fuisse; quorum primi incolae posterioribus vel ideo meliores fuisse non videntur, licet expressa encomia huius generis nondum inuenerimus, quod *remedi-*

um
Sed et quomodo in baptismo eruiur de potestate tenebrarum, ita et in *sancti huius secunda* quadam *regeneratione propositi* de tenebris aequè non vnus originalis, sed multorum actualium delictorum in lumen virtutum euadimus. Qui locus et omnem hanc rem simul illustrare potest.

*) *Bellarmin.* in disputation. de controuersis christianae fidei edit. *Ingolstadt.* 1586. pag. 1570.

*) Falso *Hieronymo* tribui olim solebat is liber. vid. *Riuertum* critico sacro cap. 8. libro 4. et *Cocum*; qui Romanorum consensum ostendunt.

†) In *Summa*, parte III. fol. CCLXXV. Sic et *Godofredus vindoc.* I. statim excitando *Benedicto* primo hoc boni tribuit.

um animarum *) credi id passi sunt, si quis agros suos monachis offerret, quorum virtus etiam parentibus diu ante mortuis profuit. Inde autem a seculo

2) Non ignoratur Baluzii sententia, qui ad capitularia tom. II. p. 929 fateatur, non probari opinionem Falceii, antiquit. lib. 5. c. 16, non ante tempora Dagoberti pro animae remedio bona oblata fuisse. Inde a seculo VIII eius generis donationes magno numero supersunt, vid. Ioh. Vadiani liber 2 de collegiis monasteriorum que germaniae; Dacherius; Martenii collect. amplif. Miraei opera diplomat. histor. Illustris Gudenii collectiones, Schatenii traditionum Fuldens. alii. Atque ne quis dubitet, peccatorum remissionem certo ita speratam et sancitam fuisse, paucissima documenta excerptemus; Miraeo tomo II, pag. 1144. Ego Balduinus - pro peccatorum meorum remissione offero huic coenobio etc. Et Anselmus superaddit: ad haec (donata) ego Anselmus gaudio magno gaudens gratias debitas egi dilecto Militi (donatori), illique vitam aeternam promisi, et idem astantes promiserunt. Ibid. pag. 1164, Godefridus dux lothar. in remissionem peccatorum omnium meorum, et ad salutem patris mei etc. pag. 1178. Episcopus Leodiensis haec docet: qui sanioris consilii sunt, student ad aeterna anhelare et de temporalibus bonis pretium redemptionis animae suae sibi curant praeparare. Plane vt in capitulari Baluzii pag. 520, n. 3, res ecclesiae, vota (i. e. dona) fidelium, dicuntur pretia peccatorum. Tomo I autem Miraei, pag. 9, anno 12 Childerici cogitans de dei timore, seu abluendis peccatis meis. Ipse S. Willibrordus, Apostolus, p. 11 cogitans casum humanae fragilitatis, qualiter peccata mea possum abluere pag. 43, vt per hoc remedium nostrorum peccaminum inuenire possimus p. 174, Godefridus dux lothar. intelligens ab ecclesiarum doctoribus omnium hominum salutem in elemosynarum largitione plurimum constare. Trad. Fuld. num. 76. pro aeterna peccatorum indulgentia; n. 4, et fere centies, pro immensis peccatis et debitis offero, et similia multa, omnia a seculo VIII. Praeter ista, Cumeani, abbatis Scothiberni, liber de mensura poenitentiarum, sec. VII. scriptus, docet, remissionem peccatorum, post baptismum, (non ex redemptione Iesu Christi,) sed undecim aliis remediis parari; charitate; elemosynis; effusione lacrimarum; confessione; afflictione corporis; abrenuntiatione vitiorum; intercessione sanctorum (viventium); misericordia; conuersione aliorum; indulgentia erga alios; martyrio. Omnia ex canone et SS. dicit deriuari; sed peltimum agit interpretem. Illa fere eadem repetit Eligius, Nouiomensis episcop. sec. VII scriptor, homilia III bibl. patrum max. tom. 12. p. 306. „Non tantum supplicii, illo poenitentiae nomine salus aeterna re-promittitur, sed etiam fit absolutio peccatorum per caritatis affectum, elemosynarum fructum, profusionem lacrimarum, confessionem, afflictionem etc. quae ad verba adeo conueniunt; addit, quibus omnibus modis aboleri posse peccata, diuina testis est scriptura. Poenitentiam autem similiter hic non pro μετανοια, mentisque per dei virtutem conuersione, sed de impositis externis operibus, intelligi patet, ex homil. VI, vbi dicit, multos, (qui poenitentiam differant,) neruorum contractione ita periculosos esse, vt non solum poenitentiam petere (more ecclesiae), sed etiam signare se (cruce) et orationem dominicam dicere non possint; quo in statu adeo negat poenitentiam contingere, quod de metaνοια vera falsum est. Apparet inde, cur fere in omnibus donationum documentis fragilitatis humanae fiat mentio; vt in omnem euentum peccatorum remissionem paratam et paratam habeant, quocunque, etiam inopinato, casu, subito moriantur. Ita clare Marculfus libro II cap. 2, priusquam substantia transpositio eneniat, oportet pro salute animae vigilare, vt non inueniat quemquam imparatum, et sine aliquo respectu discedat a seculo. Hic ipse Marculsi liber potest de opinionibus seculi VII et sequentis, quo subinde formulae nouae natae sunt, testimonium perhibere. Addantur et, quae post proferentur istorum temporum documenta.

a seculo XI, et XII erupisse omnis monastica infania videtur, vt ex his luculentis constare potest testimoniis; quorum graeca, praecedent, quia sub oriente sole coepisse et inde in nostrum orbem illata esse recte dici potest, ista monachorum vita.

1. *Simon*, iunior, theologus, Presbyt. Constantinop. quem seculo XI scripsisse volunt, haec his verbis pronuntiat, ex versione latina: *) quod si item altero baptismo per habitum angelicum (i. e. monasticum) accepto, quid acciperent non intellexerunt, diuinam et omnipotentem sancti Spiritus uirtutem non participant, gratia ea similitur auolante, vt quae per baptismum aquae collata est, et propter stuporem adhuc ad malum **) proni sunt, vt prius: inanis est eorum fides, vanumque secundum quoloque baptisma, cum sensus expertibus et mortuis sacra indumenta sint imposita. Idem alibi: *) per SS. baptismata peccatorum remissionem accipimus, et a veteri maledicto liberamur, aduentuque Spiritus Sancti sanctificamur. Perfectam autem gratiam, iuxta illud, inambulabo et inhabitabo eis, non tunc adipiscimur; - - per poenitentiam porro, per confessionem et lacrymas (i. e. *ἀκροῦς* monasticam) pro portione veniam priorum delictorum impetramus, et ita demum sanctificationem cum caelesti gratia recipimus. Idem ille: *) Si omnium peccatorum tuorum veniam, siue per confessionem, siue per angelicum habitum, quem induisti, consecutus es, etc. Graeca inscriptio *Sermonis* *) cuiusdam huius auctoris: το ἀγιον βαπτισμα ἢ ἀκροῦς, ἢ δυσκροῦς προς το κακον διατιθινω. ὡστερ κει το δευτερον βαπτισμα, το δια τε θεου κει ἀγγελικη σχηματος; addit *Pontanus*, h. e. in ingressu in religiosum seu monasticum ordinem, si quis forte hoc ignoret.

Leonem Allatum Danbaurus *) iam excitauit, haec de graecorum superstitione scribentem.

„Et

a) In *biblioth. max. parum* tomo XXII. pag. 631. orat. 2. Nec graeci tantum ita loquuntur. Vita S. Pauli ep. *Verodunensis*, tomo 2 *Mabilonii* pag. 271. angelicum monachi habitus schema induitur; etc.

b) Nempe vestis monachorum, *armatura dei*; vt in vita S. *Bonifii* tom. 3. part. I. auctor. SS. ord. *Bened.* dicitur: exiunt habitum mundi, induunt *armaturam dei*, parati resistere impugnationibus diaboli. Fortiores ergo reddendi per cucullam. Atque clare in vita S. *Medeici*, loco cit. pag. II. n. 6, abbas iste monachum a libidine liberat, quem iusserat suam, abbatis, cucullam induere: qua indura, illico daemon fugiendo delituit etc. Sic sine *Tomi* Ini eorundem actorum, inter miracula S. *Martini*; narratur, daemones, qui apstatam monachum vexabant, cuculla in eius lectum posita, statim aufugisse.

c) Tomo eod. in capit. moral. num. CLXXI.

d) Tomo eod. ibidem num. CCIV. p. 745.

e) Tomo eod. p. 630. nota *Pontani*.

f) In *dissertat.* de ecclesia graecanica hodierna; edit. *Misleri* pag. 1723.

„Et ut magis ac magis diuino lauacro cum exaequarent, quasi in noua regeneratione nomina etiam mutabant; nonnullorum quoque credulitas eo deuenerat, ut eo habitu, non sibi tantum, sed demortuis etiam, et condemnatis peccatorum veniam impetrari posse, aliis persuadere conati sint 8). Missis graecis, ad Romanos veniamus, quibus haec opera maxime destinata est.

II. Haec Godofridus ^{b)}, vindocin. abbas sec. XII, clarissima verba pro concione fecit. „Gloriosus enim iste sanctus, nostrae secundae regenerationis inuentor, (videtur Godefr. non ex Hieronymi rhetoricatione, hoc didicisse) pariter exstitit, et scriptor. *Monastica*, inquam, *religio*, quam ipse instituit, *secunda regeneratio iure nominatur*, et etiam pontificali confirmationi ²⁾ non immerito comparatur. Huius namque vitae obseruatione, et praeterita peccata, sicut in baptisate, delentur, et contra futura, velut in confirmatione, christianus munitur. *Hac beata vita*, qui prius in seculari conuersatione peccando mortui fuerant, *uiuiscantur*, et hac postea, dum correctione districta peccandi licentia moritur, optime munitur anima christiana, cui solummodo *facultas bene operandi*, relinquatur.

III. Guar-

8) *Allatum*, mirum est, talia scribere, licuisse. Ea enim *Allatus* hic ridet, quae ecclesia romana olim studiosissime et suasis et liberenter passa est. Quis enim ignorat, qui rerum nostris orbis non est omnino ignarus, principum pariter et priuatorum hoc fuisse vstitutissimum beatae mortis praesidium, fordidissimam monachi cucullam induere? Hoc vehiculo iter breuius in coelum sperabatur. Huic infaniae, (humilitatem enim esse, non patimur) opponi debebat, illud ex narratione de monasterio S. *Vincenii*, tomo 6, italiae sacrae, pag. 469, *num dixit Chistus*, beati, *qui sunt in cappa?* Eo autem malitiae saepe ventum fuit, ut vel inuitis cucullis obruderetur. *Papa* adeo ipse *Alexander 3*, testatur de maleficio isto, in epistola 81, ad *Henricum* Aep. Rhem. volum. II collect. amplif. *Martini*, p. 710: *Parrochianus* tuus nobis adseruit, quod cum infirmitate grauius laboraret, *abbas* et fratres S. *Remigii* (non vnus est crimen) absque vxoris suae licentia, *monastium* in luere habitum, et viginti libras, quas apud se habebat, sibi traderet, rapinam, suaserunt etc. nec reddiderunt hanc, qua coelum emeret, si pateretur, rapinam, sed captiuum iuramento adigere voluerunt, ne reposteret. *Alexander* id quidem, sed rem et cucullae virtutem etiam debebat, improbat. Vid pluribus de *monachis* ad succurrendum, *Matillonii* praefatio ad Acta SS. Bened. tom. 3. partis I. n. 21, quos describit, qui urgente mortis periculo monastica insignia poenitentiae publicae expetebant, eoque pacto salutis suae optime consultum ac succursum iri, persuasum habebant. Cur autem hodie nemo haec coeli vehicula desiderat? *Lutherus* principes et priuatos ab ista peste liberauit; quae, quam late patuerit, non opus est exemplis regum principumque demonstrare.

b) Tomo XXI bibl. patr. max. sermone XI in festiuitate sancti *Benedicti*, pag. 83.

2) Parum abest, quin arbitremur, ipsos Abbates operam omnem dedisse, ut sacramenti in locum religionis monasticae ratio referretur, ut et ipsi de sacramento eximio, quippe quod baptisimus alter sit, gloriarı possent; cum ceterorum administratio fere ad episcopos tantum pertineret.

III. *Guarricus* ^{k)}, abbas Iguiac, *Bernhardi* discipulus: „ad hoc profecto, fratres mei, quos carnalis generatio vel consuetudo secularis plantauerat in terra inaquosa, *diuina generatio*, vel mutatio ^{l)} dexteræ excelsi transplantauit, super aquas refectionis, ut - - nunc plantati in domo domini in atriis domus nostri floreatis.,

III. *Petri cellensis*, ^{m)} caput 5 de disciplina claustrali ita inscribitur: „quod per disciplinam claustralem prima reparetur transgressio. Idem ipse, cap. 7. Homo autem - - propter culpam de claustro paradisi eiectus, - - - tempore accepto - in fine seculorum propagata sanctorum ⁿ⁾ uia, in Iesu et cum Iesu ad claustrum rediit, et regulari disciplinae subiectus, non solum ueniam, sed et priuam stolam, imo amplio rem gloriam, recipit., Et Cap. 20, non autem debet esse crassa et supina confessio claustralium, sicut secularium hominum. Confessio (monachis uisitata) est aqua non turbida, sed clara et munda, purificans tamquam secunda baptismatis regeneratione illos, qui non custodierunt uelimenta sua.

v. *Odo*, Cluniac. ^{o)} abbas, et certe, sicut in libro geronticon, dicitur, eadem datur gratia in monachico habitu, quae et in albis baptismi.

VI. *Petrus* ^{p)}, cluniac. *Matthaeus*, (monachus quidam) voto et petitione propria exiuit ueteri homine, induitur nouo, regulæ monasticæ subditur.

Petrus, Blesensis, sermone 62: ex quo semel induit monachus nouum hominem, nulla superflue debent uestigia uetustatis.

Nico-

k) Tomo XXIII bibl. patr. sermone in Benedictum, p. 203.

l) Est fere sollempnis monasteria in rantium aut beneficii argentium, formula; inter plures alias infelicissime ex SS. detorta. Ita in *Ruhardi* fundat. quasi secunda monast. disibodeberg anno 1108, accendit ad hanc mutationem dextra excelsi cet. in illustris *Galenis* codice diplom. p. 37. n. 18. Tradit. *Suldensis* Schannati, num. 651: postquam autem mutatione dextere excelsi mundum relinquere et ad Christum confugere disposuit etc. anno 1153.

m) Tomo XXIII bibl. patr. max. exstat etiam in *Dacherii* Spicilegio tomo I editionis maioris pag. 454 seq.

n) Sancta, sanctorum uia, *εξοχως* religio monastica; ita superius legimus *Guarricum* etiam appellasse.

o) Tomo XVI bibl. patr. libro II collationum n. 7. pag. 284. Abbas Cluniac. II anno 927 factus, qui haud dubie praeceptoris sui, *Bernonis*, abb. lmi, sententiam, imo totius fere tum orbis *μοναχικων* laborantis, fidelis interpres exprimit.

p) Lib. 2 de miraculis, c. 7. Simillime *Simoon*, saepius excitatus, oratione XXV, pag. 672, scire igitur licet, qui iam terrenum hominem - - - exiit, caelestemque cum habitu monasterio induit, nocte media surgere, cet. Moderator hic *Thomas* 22d. qu. 186 artic. 7. ad 2. determinatio habitus, pertinet ad omnia tria uota, tamquam signum obligationis. Non uehiculum noui hominis facit.

Nicolaus^q), notarius Bernhardi: ostium eius, (scriptorioli) aperitur in cellam nouitiorum, qui - - - nouum hominem in nouitate vitae parturiunt. Idem epistola 36: nouitii plorantes, qui nuper sunt a mortuis resuscitati.

vii. Lupus^r) sec. IX. „nullus intra sanctam ecclesiam ordo est, ubi certius promereri deum fidelis anima possit, quam si monasticae disciplinae studeat propositum seruare integrum.,,

Petrum, Blesensem, reducimus^s) „aliud martyrii genus induxit, nosser Iesus. Otiositas enim est inimica animae. Fundata sunt coenobia, tuba spir. sancti intonante per orbem, ecce quam bonum est fratribus habitare in vnum. - - - Verum tamen, quod post martyres introduximus coenobitarum martyrium, diuturnius est intelligendum., Idem sermone 8: grauius est illud, quod sustines martyrium in claustro, quam illud sit, quod fit in gladio.

viii. Bernhardi infeliciores quasdam sententias huc seruauimus, quem Chemnitius^t) emolliendis graue dictis studuisse obseruauit: nos autem imprudentem atque inconstantem fere hominem et reip. christianae non utilissimum, existimamus, qui monachorum superbiam non parum auxerit. Is enim, vt Bellarminus^u) in rem suam notauit, sermone 30 in Cantica, labore monasticum martyrii genus esse dicit. Addit Cardinalis: nemo autem ignorat martyrium genus esse baptismi. Et fatemur, Petrum Blesensem ideo videri martyres fecisse monachos, qui nouo baptismo, sine aqua et sanguine, mundarentur. Idem Bernbardus in libro de praeepto et dispensatione, non procul a fine, (Bellarminus etiam excitauit), audire vultis a me, vnde inter cetera poenitentiae instituta, monasterialis disciplina meruerit hanc praerogatiuam, vt secundum baptismum nuncupetur; arbitror ob perfectam mundi abrenuntiationem, ac singularem excellentiam vitae spiritalis, qua praeminens vniuersis vitae humanae generibus, huiusce modi conuersatio professores et amatores suos Angelis similes dissimiles hominibus facit. Imo diuinam in homine reformat imaginem, configurans nos Christo^v) instar baptismi; et quasi denique secundo baptizamur,

D 2

q) Bibl. patr. max. tomo XXI. epist. 35. p. 535.

r) Tomo XV bibl. patr.

s) Serpione 4 tomo XXIV. p. 1392. Hoc martyrium iam antiquitus creditum fuit. Auctor vitae S. Virgiliti arelat. nam ipse se procul dubio martyrem et cruciatu fecit et merito. Hunc auctorem seculi 8 initio scripsisse volunt. Imo auctor dialogorum, qui Gregorius M. dicuntur, idem sentit.

t) Examine concil. Trid. Sess. 8.

u) In controuersis pag. 170.

v) Eiusdem atrocitatis est, quod Thomas 3^a parte summae, quae 46. artic. II. respons. Bedae dictum excitat, religiosos, qui quaelibet arctioris disciplinae instituta subeunt, crucifixos cum Christo esse.

zatur, dum per id, quod mortificamus membra nostra, quae sunt super terram, Christum induimus. Addimus nos ex *sermone de duplici baptismo* y): Itaque fratres mei, rebaptizari nos conuenit; secundum foedus inire necesse est. Opus est *est professione secunda, nec iam sufficit abrenuntiare diabolo et operibus eius*: mundo pariter abrenuntian- dum est, et propriae voluntati, (haec est formula monachorum recipiendorum). In priori baptisate, quoniam nihil nobis adhuc nocuerat voluntas nostra, *satis fuerat abrenuntiare diabolo* - - Ceterum postquam mundi fallentis illecebras *) et infidelitatem propriae voluntatis manifesto sumus experti: de cetero iam in *secundo*, vt ita dixerimus, *conuersionis nostrae baptisate* merito prorsus - - - ipsis quoque affectibus pariter renuntiamus. Oculis videre licet, *Bernhardum* de religione monastica loqui; mirari autem satis non possis, tantum doctorem, qui cetera pietatis christianae non plane expers videtur, tam grande discrimen facere inter diabolum eiusque opera, et inter nostram a Deo nondum renatorum voluntatem: vt statuatur, diabolo renuntiarum posse, non simul autem propriae voluntati. Infelices sane tenebras, in quibus doctores adeo boni versabantur.

ix. *Petrus Delphinus* *) epistola 99: Fratrem Lucam nudius tertius ad professionem admisimus, in die videlicet S. Lucae; cum eodem die natus sit olim, et modo *renatus*.

x. Tandem agmen dirorum verborum claudat *Antoninus Florentinus* b) vbi nouem vititates ad commendandam religionem post *Bernhardum* commemorat, *septimum bonum* hoc facit, quia in ea purgantur homines citius. Hic excitat *Thomae* istam sententiam, quam supra legimus, et addit, non tam de suo, quam ex communi temporis opinione, per ingressum religionis haberi remissionem peccatorum omnium, *quoad culpam et poenam*; quod *Bellarmino* opponendum est. Bonum autem *octauum* est atrocissimum, de fiducia magna in morte ex recordatione multorum bonorum, quae religiosus fecit; vbi repetit illam lepidam *Anselmi* ex libro

y) Fol. LXXXIX edit. lugd. 1515.

x) Solus *Bernhardus* tam acutus et argutus est, vt obliuiscatur, sollempnem formulam, etiam *pompam* diaboli complecti. Vnde haud paullo melius legimus in statutus synodal. Moguntiae 847 habitis, vt extant in diligentissimi nobilis *Falkensteinii* codice diplom. *nordgauensi* sect II pag. 18 c 3, *pompae* vero eiusdem sunt superbia, iactantia, platio, vana gloria, fastus et alia quam plurima, quae ex his oriri videntur. Pudeat, tantum doctorem antiquiores deseruisse, vt noua et inaudita dixisse videatur.

a) In *collectione ampissima Martenii* vol. 3. pag. 1049 scripta est anno 1476, vnde constat de traditione perpetua in monasteriis, etiam saec. XVI.

b) *Summa* parte 3 titul. XVI. c. 10 de commendatione religionis.

libro de simil. sine, fabellam, quibus imperita plebs tutissime fidebat. Monachus quidam ad extrema veniens, terribiliter a diabolo ter tentatus, fuit de desperatione - - Secundo diabolus memorabat peccata commissa post baptismum. Et cum infirmus nesciret quid diceret, et quasi deficeret de Dei misericordia, Michael angelus respondit, quod omnia fuerunt dimissa per professionem religionis etc. Hic professio multo maiori virtute pollet, quam infinita per Iesum Christum sancita nobis misericordia; quam plane tandem oblii sunt, prae meritorum humanorum commendatione.

§. XVI. Obseruamus praeterea, facili negotio intelligi, monachos baptismum studiose imitatos fuisse, in externis adeo multis ceremoniis, postquam semel cum baptismo comparata, licet obiter quasi, fuit monastica religio. Atque non obscure sacramenti loco a quibusdam habitum esse, si monachus primum vestimenta illa sacra indueretur, et antea num. III. V. VI. vidimus, vbi *Godofredus vindoc.* non solum baptismo, sed etiam confirmationi comparat susceptam religionem; et ex modo notitium suscipiendi ^e) colligi potest; qui certe ita comparatus erat, vt ita recens indutus non potuerit non arbitrari, cum sacris his vestibus externis, internam munditiam ipsi simul accedere. Certe, nisi numerus septem sacramentorum, tam saepe occurrente septenario numero, tam in SS. quam extra eam, sancitus quasi fuisset: octauum haud dubie romana ecclesia addidisset, religionem. Inter alia autem, quae tanquam similitudinis partes *ως εν προποδη* tantum, obseruauimus, haec sunt. I. Baptismi ea est vtilitas, vt sine damno carere illo nemo homo possit. Idem de religione fere fuit iudicium, quod ex sequentibus patebit ^d). II. Baptismus infantibus aliena aliorum fide prodesse creditus et olim ^e) fuit et hodie est. Religio suscepta non minus ad alios profuit, quorum loco ^f) monachi bonis

D 3

^e) Luculenter ille patet vel ex decretis diui *Lanfranci*, quae eius esse dicuntur, pro ordine *S. Benedicti*, c. 17, leguntur tomo XVII bibl. patrum max. „Colle-cta dicta, surgat nouitius, et spargat super eum abbas aquam benedictam, eoque stante benedicatur cuculla et adspargatur aqua benedicta. Qua benedicta accedat nouitius ad abbatem, et flexis genibus stet ante eum; quem *tunica exuens* abbas dicat, *exuat te dominus veterem hominem cum actibus suis. Et induens teum cuculla*, subiungat, *induat te dominus nouum hominem*, qui secundum Deum creatus est.

^d) Comparantur etiam, quae supra *Thomae Aquin.* oracula recitauimus. Idem non parum confirmatur iis, quae statim recensentur.

^e) Homilia anonymi, quam excitauit *Baluzius* ad *Capitul. franc.* p. 1178 ex vetustissimo codice: paruuli, qui nondum sciunt loqui, *fide illorum*, qui eos suscipiunt de sacro fonte, *merentur remissionem peccatorum accipere*. Romanae ecclesiae eundem esse hodieque errorem, satis constat.

^f) Patebit id inferius; in communionem et partem bonorum operum praeciorumque

nis operibus studebant, quae pro mensura largitionum, pro agris, decimis, villis, pecude etc. lubenter et satis christiane impertiebant aliis. Callide tamen egerunt; cum baptismus gratis ²⁾ conferendus esset, statuentibus ita multis legibus; et *Benedictus* adeo alique idem cauissent ³⁾, ut ne pro profectioe monachi praemium quaereretur: satis tempetive ⁴⁾ aliter statuerunt, ne gratis tanta beneficia bonorum operum aliis conferrent; *Paulum* adpellantes (quem rarissime solent), *se vobis, spiritualia seminamus*, dignum est, ut carnalia vestra metamus. Neque enim videbatur satis profectum ipsis esse isto canone, *simonia pro receptione in monasterium ⁵⁾ prohibita; dos autem parentum, aut quod afferri nouitius, manet ecclesiae*. III. Antiquitus fieri solebat, ut baptizati in singulari libro con-

que pro parata pecunia et legatis pinguibus, omnibus venire licebat. Clarissima multa extant diplomata, quae fatentur: quia homines in rebus ciuilibus occipati (ad quas gerendas tamen a Deo vocati sunt,) non satis operam dare ipsi Deo possint: ideo sanctorum communionem hanc adiri. *Philippus* rex francorum in diplom. anni 1036 tomo I. *Miraci* opp. hist. pag. 59: restat ergo, ut quod per nos obtinere non possumus, eorum iuamine, qui diuino cultui sunt mancipati, orationibus et beneficiis adipiscamur. *Balduinus* com. Flandr. anno 1116 tomo II. pag. 153: nobis plus aliis in hoc mundo occupatis magis necessaria esse reputans, sanctorum patrocinia, optimum duxi non solum nostra largitione eorumdem sanctorum Dei exteriora augeri bona etc. intelligit monachos s. Amandi, Elmonenses. *Gantulfus* episcopus Regiensis anno 1073 tomo V. *Vghellii* pag. 1593 edit. Imac, ita conuersandum, ut a dextris districti iudicis collocemur; sed secularibus irretitos curis, id (cum) nos humana fragilitas impediatur, congruum et vile nobis visum est, - quatenus quod nostris meritis insufficientibus, eorum auxilio gratia Dei consequamur.

g) vid. praeter concilia, *Baluzii* formulae antiquae p. 625 tom. 2. n. 3. et *Alexandri* 3. epist. 266 vol. 2. coll. amplif. p. 842. Idem de chrisma et oleo valet. *Bigonius* ad *Marculfum* p. 871.

b) Capitulare anni 789 secundum, tomo I. p. 243. n. 15. et capit. francos. anni 794 p. 266. n. 14.

i) Charta anni 1000 in coll. amplif. vol. I. p. 577, militem in nostro ordine recipimus ob ipsius Hamelini amorem, et ipsum cum vxore sua et filiis, et cum suo quodam milite, qui tunc cum ipso erat, totius nostri beneficii annuum esse participem. Ipse quoque aut a nobis (ergo et monachi de hoc monebant) aut ab aliis forte, audiens praecceptum Apostoli Pauli, si vobis etc. dedit Deo - et donum super altare posuit etc. Notetur, consisteri hic monachos, quod bona temporalia quaerant pro spiritualibus, quod iam (n. 35) ex capitulari excitatum; huc maxime pertinet mala illa horum seculum dimittentium, fides, qui atroces donationum formulas ex SS. scelestae consulas, non solum passi sunt a munificis patronis offerri, sed etiam ipsi plerumque scripserunt, notariorum quippe vicem fere semper sustinentes. Plaustra talium chartarum superflua, quarum iam *Marculfus* collegit satis mala exempla, auctoritate publica firmata; deteriora multa a posterioribus et abbaribus et monachis relicta sunt.

k) Concil. 7 seu nicaeum 2. c. 19. Simoniam a monasteriis amoliri difficillimis nugis student plurimi superiores rom. theologi. videatur, ut antiquiores taceamus, *Cabassus* notit. eccles. ad canon. later. 64 pag. 458.

scriberentur. Hoc ipsum monachis usurpatum, quos facile pateremur in librum ^{l)} scribi: modo non *librum vitae* ^{m)} indicem monachorum, aut eorum, qui muneribus eorundem ius acquisiissent, dici passi fuissent. Quod est *Φορτικόν* istorum temporum *σημα*. Atque cum id pluribus placeret, qui adeo extra monasterium eadem felicitate vterentur, ac inclusi omnes: non plebs tantum, sed et ii hoc ius ⁿ⁾ acquisiuerunt, qui eximi-

^{l)} Regula S. *Fruituosi* in concordia regularum: annotetur in *pacto* cum fratribus, et viuat inter monachos, probatus et ipse monachus. Addit *Baluzius*, i. e. in libro et catalogo monachorum, ad capitul. pag. 995. Superfunt quidam catalogi singulorum sub singulis abbatibus monachorum; eius generis est, quem H. *Meyboanus* adiecit *Wittekindi* annalibus, nomine chronici corbeiensis, p. 131 edit. Francofurt. 1621. Accessit ad idem institutum aliud consilium, quia monachi saepe professionem aut simularent aut factam negarent, seuerissime statuit concilium *tuonense* anni 1583, vt in regestum praesentibus pluribus testibus scriberentur, ne locus negandi esset. Tam spontaneis saepe vsi sunt monachi.

^{m)} Charta *Harrvichi*, viri illustris, pro monasterio Prumiensi, anno 804, in collect. amplissima vol. I. p. 54, vt me praedictus abbas vel ipsi monachi in eorum congregatione recipiant, et *nomen meum in libro vitae conscribant*. Inter *traditiones faldenses* n. 633 occurrit sec. 12, nomina parentum fratrumque nostrorum in *libro Fratemitatis* volumus annotari; quod minus superstitiose dictum. Solet hodieque in multis civitatibus celebrari illa formula, vbi defunctorum publicam mentio praelecto vitae curriculo fieri solet, die *Etern sorgen* *soiglich*, *dass ihse Kind zur heil Tause gebracht, und ins Buch des Lebens eingetragen wurde*; quod ad imperitum vulgus errore, errandi certe occasione non caret. Est illa formula ex SS. sed secus applicata; quam auctor dialogi *Phi. oparis* exagitare videtur, *ως τε εσων απωτη, ως ηω σε εν τuis βιβλοis ενεγραυοις των αγαθων απογραφονται*.

ⁿ⁾ Plurimae extant chartae eorum, quibus societas bonorum operum, in claustris abundantium, promissa fuit, et qui ideo inter monachos scribi se voluerunt; eas excutere iam non licet, etsi non sit nullius utilitatis, miserrimorum temporum oculis videre calamitates vsque ad *Lutberi* aetatem, inde vero statim decrecentes. *Baluzii* observationem exscribimus ad capit. p. 1279 „Huic abbatiae (S. Martini Metensis) praefuit *Sigilaus* tempore *Lotharii* imperatoris, vt docent versus positi in fronte textus euangeliorum, quem *Lotharius* obtulit eidem monasterio, cuius frater fieri cupiit: non quidem, vt illic monachus esset, sed vt conscriberetur inter eos, qui fratres erant illius loci; ad exemplum patris *Ludouici*, et *Ludouici* fratris, qui fratres erant monasterii S. Dionysii. vt legitur tomo 4 *Spicilegii dache- riani* p. 20. Illi porro, qui ad communionem orationum conscribi petebant et admittebantur, fratres *conscripti* dicebantur, vt docet *Valianus* libro 2 de collegiis monasteriisque Germ. veteribus p. 88. Nomina fratrum conscriptorum coenobii S. Galli edidit *Goldastus* tomo 2 *rerum Alam.* p. 184 (p. 140.) et monasterii S. Dionysii *Dache- rii*, cit. loco. „Haec *Baluzius*. Addimus, *Goldastum* pauca tantum nomina exscripsisse, licet codex plura millia contineret, vt ipse notat, vnde de simplicitate et sollicitudine hominum iudicare licet. Hoc autem spiritus sancti in- stinctu hos fecisse, *vadit. faldens.* num. 642 pronuntiatur impie, vt plura testi- monia omittamus. Add *Mabilonii* praefatio ad *acta* SS. ord. *Bened.* num. 3. parte I. n. 100, obseru. 26, de societatis pro suffragiis.

am vitae conditionem cum sordida cuculla commutare, saltim quoad viuerent, minus commodum putabant.

iv. Infantes oportebat iusto tempore ad baptismum offerre, ne is diu proferretur °). Monachi diligentem operam dederunt, vt infantes non solum ante annos pubertatis monasterio vouerentur °), sed etiam iadeo, qui vix nati, imo qui nondum concepti essent. Ipse *Angelicus* doctor °) manibus pedibusque, quod dicitur, id egit, vt pueri nimis cito obstringi per alios voto non posse crederentur, etsi contrarium inter *Petri Chuniac.* statuta habetur, N. 36 tomo XXII bibl. max. patr. statutum est, vt nullus, etiam ex concessione futurus, monachus (concedit tamen voueri interim & condici) regularibus vsque ad XX annos vestibus induatur. Additur: causa instituti fuit, *immatura nimisque celer infantium receptio*, qui antequam aliquod rationabilis intelligentiae habere possent, *sacras religionis vestibus induebantur*, (puffillos monachos!) et admixti aliis, puerilibus ineptiis omnes perturbant etc.

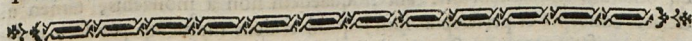
v. Solen-

°) Non ignoramus, baptismum olim dilatum fuisse, a multis vsque ad mortem, vt eo meliores morentur; nec tamen diu id obseruatum, aut certe paucis probatum. Ex antiquis adeo *Isaacum Magnum*, antioch. presbyterum appellamus, qui medio seculo 5 scripsit; cuius ex sermone quodam *Assmannius* tomo I biblioth. orient. p. 221 haec exerpfit: a prima aetate gregis nostri agni signentur, vt impressum eorum corporibus signum videat sur - - - puer signaculi expers ne fugat lac a matre baptizata - - - in sinu baptismatis parite filios vestros, e ventre ad baptismum ferantur filii regni. De procrastinat. bapt. exstat diss. clar. *Buschingii*.

°) *Baluzius* ad capitular. p. 1088. „Immo non solum natos vouebant, sed etiam eos, qui nondum nati in matris utero positi erant; idque exemplis docet; nec licuit miseris adolescentes recedere ex monasterio, vt idem ostendit; quod et *Thomas* prohibet. *Formula offerendi* legatur Tomo II capitul. p. 574 et 1298. Addimus de praematura religione concil. *wormatiense* anni 868 can. 23, in *Cassianii* notitia eccles. p. 354, qui addit, hoc postea maiori iure et aequitate mutatum fuisse, licet a pluribus antea Pontificibus adeo stabilitum. Innumera fere exempla puerorum existant in actis SS. et ord. *Bened.* tom. 1. 2. 3. Vnum addimus *S. Willibaldum*, quem parentes *nondum quinquennem* vouerunt, vid. vitam in *Falkensteinii* codice diplomatico. Redimus hic in memoriam eius, quod de *Maria*, filia regis Angliae *Stephani*, legitur in auctore genealog. comitum Flandr. in *Martensii thesauro anecd.* tomo 3. n. 15, quae a pueritia *Baluzii* religionis iniiciata, nupsit postea Comiti Flandr. *Matthaeo* consensu Papae, vt idem narrat. In *colle. ampliss.* autem edidit *Martensius* in nota quadam illud uerum falsum esse pronuntiat; sed temere; verosimile enim est, coniuges iram Papae placasse, vt postea veniam coniugii dederit. Pertinet itaque hoc ad exempla distolutorum uotorum; quae *Aug. Confess.* appellat.

°) Videat, cui tanti est, summam quodlib. III, quaeft. 23; vbi ineptis rationibus, et patrum detortis sententia vitur, nec melius agit in 2dae. quaeft. 189 artic. 5. quaeft. 88. artic. 8, ad 2. Posteriores tacemus.

v. Sollemne fuit baptismi carmen, abrenunciare diabolo et eius operibus ^{v)}. Hoc ipsum ad hunc alterum baptismum tractum est, ut non solum et haec esset similitudinis utriusque pars quaedam, sed ut multo plus sponderetur, quam Deo in baptismo ipso contigerat; quod *Bernhardi* testimonio didicimus. Praeterimus iam, quod *Allatus* supra notavit, *novum nomen* inditum fuisse monachis, sicut in baptismo solitum fieri; seculo iam sexto ineunte in vita *S. Maxentii*, abb. pictau. hoc narratur. Atque his de prima huius capitis parte satis exposuisse videamur. ^{s)}

CAP. II.

PARS SECVNDA.

S V M M A.

§. XVII. Monachi et clerici impias formulas donationum conceperunt; recte ergo talia in hac causa appellari.

§. XVIII. Diploma quoddam anni 1070, quod *Dacherus* de baptismo vero intellexit, agere tantum de recipiendo monacho.

§. XVII.

Promissimus hanc causam ex monasticis etiam documentis breuiter illustrare. Poteramus magno numero excitare diplomata donationum, fundationum, conuersionis, i. e. monachismi suscepti, quibus ipsa incholes credi-

v) Multa sunt abdicationis in baptismo superiorum temporum monumenta; conferri potest *B. Ioh. Fechtii* dissertatio de foedere Dei cum homine in baptismo per renuntiationem diabolo factam, Rostochii 1707 excusa; vid. et *Binghami* origines eccles. lib. XI. c. 7. Formulam veterem theoticam exhibet *S. V. Heumannus* in sylloge dissertat. tom. I. parte I. p. 150 sqq. qui et alios excitat libros, in quibus occurrit. Nec fere est, in quo a meritis viri illustrationibus dissentiamus, praeter illud, quod vocem, ae, (foraschistu diabolae) pro germanica (a)be ab, habet; cum sit verosimilius idem, ac foedus vid. praeter alios *Parhoii* glossarium ad capitul. francorum, voce Euua, seu Ec. Inde, alte Ce, vetus foedus; Ebe, trimonium, foedus, εζοζωε. Aliter enim exstaret, *sachistu diabol ae*: non vero, foraschistu. Vis enim *tu ab, abe*, iam est in praepositione verbi, foraschistu.

Ceterum hoc baptismo carmen, imitabantur monachi, qui spondebant, *Abrenuntians* ergo omnibus voluntatibus nostris propriis. vid. formulam in noua collectione *Baluzii* tomo II. p. 575. n. 33. Huc respexit *Bernhardus* paulo ante excitatus.

s) Addimus, verbo tantum, summam argumenti omnis, quo ad hanc doctrinae nitentem homines venisse videntur, a monachis edocti et adiuti. Illud institutum, quod idem praestat, et complectitur, ac baptismus, et a Deo similiter, ac ille, profectum est, quodque idem incorporeum et caeleste beneficium cum corporeo humanoque coniunctum habet: inre meritoque dicitur alter baptismus. Iam, poenitentiam agere, subire religionem, idem praestat ac baptismus, remissio-

credita per professionem verae conuersionis, reconciliationis cum Deo, sanctitatis, partaeque aeternae felicitatis, luculenter declaretur. Sed illa fere in omnium sunt manibus, saltem facile et leguntur et intelliguntur. Suffecerit igitur vnum omnino monumentum clarissimae rei excitare, et diligenter exponere, quia est ita comparatum, vt doctissimi quidam eccles. romanae viri id de baptismo intellexerint, quod de suscepta vita monastica intelligere debebant. Id autem antea obseruamus, quod negligi non debet: ipsos monachos auctores et scriptores fuisse plerorumque omnium diplomatum monasticorum: aut si quaedam non a monachis, tamen a clericis concepta et perscripta sunt; quod eodem momento pendet; vtrique enim satis graues auctores ad plebem imperitam erant, qui Dei interpretes semper credebantur. Illud certe non solum inde patet, quod olim omnis eruditio, vmbra ceterae eius latinaeque linguae vniuersa, quamuis nulla fere, cognitio penes monachos fuit; sed multo magis, quoniam numerari adeo solitum fuit et memoria conseruari, quot omnino chartas aliquis scripsisset, quod exemplo monasterii *S. Galli* *) abunde efficitur. Id non attingimus, saepissime addi tabulis et litteris *capellanus eius scripsit*, et id genus similia. Itaque certum est, monachos, et sacrarum litterarum ad plebem interpretes, religionis administratos, ipsos composuisse ex SS. adeo oraculis, atrociam ista carmina, quibus imperita plebs magis magisque in facerrimas illas opiniones manu quasi duceretur. Recte adeo talia monumenta in hac causa aduocamus.

§. XVIII. Instar omnium habet in hac causa diploma quoddam, quod edidit *L. d' Acherius* **). Directum illud est ad *Cluniacensem* congregationem

missionem peccatorum, nouumque hominem; complectitur abrenuntiationem; a Deo, diuinisque exemplis, praeceptum est; et cum cuculla coniunctum habet nouum hominem cet. Itaque recte pro baptismo altero habetur; et religionem subire, atque regenerari, (quod baptismi est) idem esse dici potest. Vid. supra locus, vbi *Bernhardus* dicit, sancti propositi secundam regenerationem.

*) Vid. *scriptor rerum almann. Goldasti*, tom. 2. parte II. pag. 1 et seqq. de chartarum scriptoribus; et p. 26 sqq. chartas ipsas aliquid, vbi semper monachus indicat, quod scriptor sit.

**) Existat in editione *Ludov. Fr. Ios. de la Barre* tomo III, p. 408. 409; in seculum XI relatum. Vidimus autem parte huius capituli prima, ista sub tempora idem fere dicendi genus celebrari, vt religio, *regeneratio* dicatur; vt adeo satis sit verosimile, in adsignando tempore non erratum fuisse: licet et istis editoribus, (cum *Balzuzius* et *Martenius*, periti chartarum iudices, nihil mouerint, qui hic ibi non vlla emendarunt,) huius rei arbitrium committi plane possit. Chartam ipsam subieciimus. In nomine S. et indiuiduae trinit. et sanctorum apostolorum Petri et Pauli, *Hugoni* venerabili abbati et *Cluniaco* monasterio atque Cofeienti, dominoque *Gonzachino* reuerendissimo eius loci praeposito, eorumque successoribus, *Tetibaldus dei gratia Francorum comes*, et vxor eius *Adelaidis* cum filiis suis in perpetuum. Quoties omnipotenti Deo, bonorum omnium largitori, quaedam, licet

liget, posse etiam hoc significari, quod volumus; proferemus autem statim rationes, quae id omnino significari suadeant.

Prima est, quod haec charta non tam epistolam continet rogantis baptismum, quam *vulgarem formulam* donationis, ut ex initio, et appellatione totius monasterii, successorum filiorumque aliorum, patet.

Deinde, Theobaldus, cui infantem commodum natum statuit *Dacherius*, in parochia, Cluniaco subiecta, necesse est vixerit. Demus illud, licet non sit certissimum. Sed nec nominat castrum, aut pagum, locumve; nec rogat, ut Abbas Sacerdotem mittat, nec innuit filium simul missum esse, aut iri, cum necessariis comitibus. Tum eae rationes, quas comes commemorat, ad baptismum pueri non conueniunt; donationis autem sunt rationes; nec verbo indicium facit, ea, quae donat, pro impertiendo baptismum dari. *Denique*, plures aliae chartae de filiorum in monachos oblatione, si cum hac comparentur, id quod nos volumus, non obscure declarant. Ita Arnulfus *), comes Arschotanus, cum filium in Affligemensi monasterio collocasset, *assentientibus et simul dantibus filiis aliis* donauit etc. Eam in rem enim filiorum consensu opus erat, non ad baptismum. Ipse Dacherius edidit, chartam *): ego Emmo et *uxor mea et filii mei*, - - - *donamus* filium meum Richardum monasterio S. Andreae, - - - *cum filio ipso*, donamus - - - monasterio supradicto, et Abbati et monachis eius, et omnibus futuris monachis etc. Et aliam *): mundi termino propinquante, ruina illius crebescente, oportet, vnique - - - ut festinet, ut in futuro propitium deum possit habere, domino praecipiente, date eleimosynam etc. Qua propter ego *Bernhardus*, Vicecomes, pro remedio et salute animae meae, et parentum meorum, dono, laudo, concedo, O. Deo, et S. Mariae V. et S. Pontio Tomeiensis monasterio, et domino Abbati et monachis - - - hoc donum facio pro amore dei, et remissione peccatorum meorum et parentum meorum, et pro hereditate filii mei *Raimundi*, quem in eodem monasterio trado et offero deo et sanctis praedictis ad monasticum ordinem suscipiendum, etc. Memoria sane dignum est, talem occurrere de suscepta religione formulam, quam Romanae ecclesiae quidam docti viri, alter et ipse monachus, tam non intellexerunt, ut verum baptismum describi putarint. Dicat iam *Belarminus*, comparari tantum religionem cum baptismum; si ea est comparatio, quae id, quocum comparari tantum alterum debebat, pro hoc commutare facit.

x) Anno 1125. in opp. *Miraei* histor. diplom. tomo I. p. 375. coll. 817.

y) Hoc eod. tomo tertio pag. 414. anni 1082.

z) Pag. 459 ibid. anno 1110. formula fere eadem existit in *Marcusulo* Baluzii pag. 403. et inter *Sirmondicas*, prima, p. 469.

CAPVT III

Quod ecclesiae rom. recentioris, et Bellarmini praecipue sententiam profert.

S V M M A.

- §. XIX. Comparatio doctrinae romanae cum illa veteri, duce Bellarmino instituta; quia hic post plerosque scriptores de monachis, egit.
- §. XX. Bellarmini c. VI. quod huc maxime perinet recensetur. Melanchthonis, seu A. C. mendacia obiicit.
- §. XXI. Bellarminus negat, catholicos vltos ita de vita monastica docuisse; mutat doctrinam monachorum.
- §. XXII. Idem negat, olim suos docuisse et credidisse, quod monachi mereantur, alii gratiam aut gloriam.
- §. XXIII. Bellarminus similitudinem quidem esse baprismi et vitae monasticae; sed tamen discrimen interesse. Eius novum inuentum contra Thomae eiusque interpretum sententiam, de poenae temporalis venia in claustris. Eius mendacium: hoc ipsum non pro certo asseri a suis, sed pie tantum credi.
- §. XXIV. Finis.

§. XIX.

Superest, vt illa quae superiori *Capite* plurimis scriptorum testimoniis confirmauimus, paucis comparemus cum iis quae ecclesia Romana, post instaurata sacra prae se ferre solet; vt, cum abunde effecerimus, maiores nostros summo hac in re iure vsos fuisse, appareat, quam studiosa patiensque veri sit haec ecclesia, a qua secessum olim fecimus. Continebitur autem iisdem cancellis, quos antea ingressi sumus, nec istam vniuersam causam de votis monasticis ^{a)} cum hac verbosus commiscebimus, breuissime acto Bellarminianae disputationis censu contenti. Quae opera saltem iis profuit quodam modo, qui vastum controuersiarum eius opus versare nequeunt. Inter plures illos, qui *Augustanam Confessionem* potioresque et primos eius interpretes et defensores oppugnatum ierunt, non dignitate solum, sed etiam magnarum rerum molitionibus facile praeflat Cardinalis R. Bellarminus: qui et plerorumque suorum, quos in praefatione ad librum *de monachis* (qui est secundus *controuersiae generalis* quinta.) nomine ciet, libris et auxiliis vsus est; plerosque superauit. Plurima autem hic silentio transimus, quae purpuratus hic pater, suorum et dicis magis, quam nostrorum causa, scripsisse hic videtur; et quae sci- mus a doctissimis quibusque Romanae ecclesiae pro falsis, vanis atque inuili-

E 3

a) Potiores, qui de iis agunt, auctores excitauit iam S. R. Heumannus in disert. *de votis*, recusa in *sylloge* tom. 1. parte 2. n. 9.

inutilibus hodie vbique fere haberi, si paucos infeliciores excipias angulos, ad quos huius acui, clarissima quamuis, lux penetrare nondum potuit. Nos iam oportet capite VI contineri, quod et huc maxime pertinet. Mendacia quaedam manifesta, vel absurdissimas sententias trium praecipuorum haeresiarcharum, *Lutheri*, *Melanchthonis* ^{b)} et *Caluini* se referre, pronunciat. Omittimus etiam hic multa, quae nec eruditum, nec Cardinalem praecipue decent, et ad ea accedimus, quae de *Melanchthonis*, vt appellat, mendaciis argutatur. *Melanchthonem* scripsisse. 1) *Augustini* tempore, libera collegia fuisse monachorum. Opponit *Augustinum* in Pf. 75, nemo posrus in monasterio frater dicat, recedo de monasterio (quia etiam alii extra monasterium veniant in regnum caelorum;) sed illi non vouerunt, tu vouisti. Et in Pf. 99, dum non perseuerauit implere, quod vouit, fit defector sancti propositi. Nempe id Cardinalis non vult intelligere, *Augustinum* dissuadere praecipitem egressum; tamen non prohibere per excommunicationem, et carceres. Et cur dissuadet, nisi quia facpius id fiebat, quod parcius fieri optabat; vniquam autem fieri, (si quis religioni id non duceret, quod *Augustinus* ducebat) non prohibuit. 2) Monasteria fuisse olim scholas sacrarum litterarum, et aliarum disciplinarum. *Bellarminus* autem, nominatis *Basilio*, *Hieronymo*, *Augustino*, *Cassiano*, orationes, ieiunia, psalmodiam, continentiam recitat, de scholis litterarum ne verbum quidem exstare. Mirari oportet, Cardinalem id non pati, quod laudi esse vnice poterat. Vnde autem patres inde ab *Augustino* id habent, quod paulo doctiores videntur inertibus plerisque monachis? quia pauci illi orationes, ieiunia etc. ita partiti sunt, vt aliquid temporis esset iis studiis, quorum ad ecclesiam maior vtilitas, quam sexcentorum millium monachorum aeterna ieiunia etc. *Corbeias* autem, *Fuldam*, *Prumienſe* monasterium, *Caroli M.* scholas, Constantinopolitanorum, anglicorumque monasteriorum doctores ^{c)} ignorare se fingit: ne degenerasse monachi alii sequiores videantur, mortuorum officii pinguioribus operam vnice dantes. 3) *Franciscum* et *Bernhardum* tantum ob corporis vtilitatem

- b) *Melanchthonem* enim plerique romani solum et vnum auctorem A. C. habent.
- c) Aliter hodie doctiores pontificii, et plane cum nostris, sentiunt. *Fleurinus* in *discours* sur l'histoire eccles. depuis 600 - 1100. n. XXI les ecoles etoient dans les eglises cathedrales, ou dans les monastres etc. ibidem pluribus docet, *Augustinum* in anglia scholas instituisse, vnde *Bonifacius* prodierit, auctor scholae mogunt; vnde *Aleuinus*, qui Turoni scholam instituit etc. et n. XXII, la plus part des ecoles etoient dans les monastres, et les cathedrales memes etoient seruias par des moines etc. add. *Mabilioni* praefatio ad tomum 3, partem 1, aſ. SS. or d. Bened. §. 4. n. 39. 40. 45. vbi de scholis monasteriorum interioribus et exterioribus. Ple-na etiam sunt exemplorum ista aſta, inde a tomo primo.

tem religionem suscepisse, i. e. vt impedimentis coniugii, liberorum, carerent. Lenius et hoc dicunt. Opponit autem ille *Francisci* ieiunia, nudos pedes, ^{d)} vnam tunicam asperissimam (addimus, vxorem ex niue) etc. quae non ad corporis vtilitatem pertineant. 4) Monachatum esse nuper inuentum; quod magnum mendacium esse supra demonstrauerit, quum ab Apostolis venisse certum sit. Ludit de voce *nuper*, quasi Melanchthoni mille anni sint vnus dies; sed rem ipsam, talem, tam deprauatum monachatum, non antiquum, sed recentiore inde a seculo VII, et XI innui, ignorare et non intelligere se simulat.

§. XXI. 5) Pontificios asserere, vitam monasticam mereri iustificationem et remissionem peccatorum, et applicatam aliis eos saluare, et longe meliorem esse ipso baptismo. *At haec*, grauitur pronuntiat, *mera calumnia est; nulli enim e) catholici ita docuerunt vquam*. Nempe hoc et nostri volunt, non esse catholicos, qui ita doceant. Qui nam autem sunt, *Godofridus* supra n. 11? *Petrus Cellenfis*? Ecqui Michaelis angeli (angelorum monita autem ad principia fidei referre non pauci solebatis) auctoritate vtuntur, quod per *professionem monasticam* omnia peccata remissa fuerint? *Anselmus*, et *Aepiscop. Florentinus*. Graecos tacemus, et sexcenta diplomata monastica. Audiamus vero, ecquam *Bellarminus* defensionem suorum instituat. 1) „Dicimus quidem opera religionis, bona esse opera, et meritoria vitae aeternae, *si a iustis fiant*, et conducere ad satisfactio- nem pro peccatis, sicut cetera omnia bona opera; at mereri iustificationem, nullus dicit. Aduersus ista breuiter obseruamus. 1) Clausulam istam, quasi salutarem et atrocitatis minuendae additam, *si a iustis fiant*, nonam esse, superioribus omnibus plane ignotam, vt clarissime patet ex locis istis non exiguo numero supra in medium prolatis. Ne *Thomas* quidem hoc requirebat; et *Thomas* alius, istius commentator, *de Vio Catezanus* ad istum supra excitatum *Thomae* locum, in fine ad artic. 3. quaest. 189. addit quidem: *et propterea, qui gratiae diuiniae deest in actu professionis suae, priuatur beneficio diuiniae largitatis, quod creditur profitentibus dari*; sed id *Bellarminus* nihil iuuat. Remissio enim omnium peccatorum, est iustificatio. Itaque, praeter istos ante *Thomam*, ille ipse et *Thomae* mistae alii docent, contingere iustificationem ^{f)} per professionem. 2) Hoc adeo

d) Hieronymus eximie sentit de his et aliis miraculis epistola ad *Eustochium*: viros fuge, quos videris catenatos, quibus - - - nigrum pallium, et nudi patientia frigoris pedes. Haec omnia argumenta sunt diaboli.

e) Hoc pertinet illud Apologiae A. C. „Sed aduersarii, etfi nunc moderantur

„laudes de perfectione, tamen re ipsa aliter sentiunt.”

f) *Raynerius* de Pisis in Pantheol. de Religios. c. 4. „per ingressum et votum religionis, religiosus consequitur remissionem peccatorum. Hoc autem dupliciter „probo,

adeo valet *de professione*, non de ipsis operibus bonis. Haec enim sunt clara angelici doctoris *ε*) verba: non est pensandum quid faciunt monachi, (re vera,) sed magis quod ad quaelibet facienda se deuouerunt: et sic quodam modo comparantur ad eos, qui (in seculo) aliquod singulare opus faciunt, *sicut infinitum ad finitum*. Plura eius generis alibi occurrunt. Vnde clarissime patet, *Bellarminum* mutare doctrinam superiorum temporum. 3) Est et hoc nouum, quod dicit, *sicut cetera bona opera*; quod de operibus bonis non monachorum et in seculo uiuentium dicitur. *Thomas* enim saepius pronuntiat, bona opera aliorum, non comparanda esse ratione dignitatis, ergo etiam utilitatis, ad haec monachorum, quorum sit eadem ratio ad ista, ac *infiniti ad finitum*. Ita angelicus doctor et alibi docet *b*). Ex quibus nemo hoc eliciat, opera monastica *similiter (tantum)* conducere ad satisfactionem, *sicut cetera omnia bona opera*: id enim inde efficitur, opera monachorum longe maiora et fini consequendo longe aptiora esse, quam cetera omnia aliorum quantumuis bona opera. Sed pudet, ea hodie fateri, ecclesiae catholicae nomine vtique indignissima, quae olim et angelus de coelo Michael, (qui aliud euangelium, quam illud *Pauli*, praedicabat;) et doctor angelicus *Thomas*, et scriptores plurimi et ipsi monachi, vanissimi et impii suae causae commendatores, statuere, credere, et suadere omnibus, quibus possent, non dubitarunt.

§. XXII. II. Dicimus etiam, pergit, posse religiosos facere alios homines participes suorum bonorum operum, vt possunt omnes alii fideles: at posse monachum saluare alios suis operibus, i. e. mereri illis gratiam, vel gloriam, nemo Catholicus dixit vquam.

Callidissimus profecto suorum interpres est *Bellarminus*. Dicit monachos participes facere suorum operum alios, *vti possunt omnes fideles*. Aurea vox; sed quam haec nostra tempora inuito expresserunt. Olim autem

„probo, per locum a minore, et a simili. 1) Homo ex elemosynis potest satisfacere de omnibus suis peccatis. Sed votum religionis, omne satisfactionis genus excedit, etiam poenitentiae publicae. Ergo multo magis etc. 2) A simili eandem gratiam consequitur per ingressum religionis, quam consequitur *adultus baptizatus*. Sed hic per passionem christi remissionem consequitur, non solum peccati originalis, sed etiam omnium actualium mortalium, et venialium, et etiam totius poenae, quae peccatis debetur. Ergo, Ipte *Thomas*, parte 3, qu. 68. artic. 2. ad 2. et quaest. 87 docet, quod *uniuersalis absolutio ab omni culpa et reatu poenae fit in baptismo, et in martyrio*. Sed religionem cum baptisimi et martyrii honore aequant. Tacemus formulam, *indui nouum hominem*, de monacho.

g) Quodlib. III. qu. 17. ad 6.

b) I. 2dae 98, 5. ad 2. II. 2dae 152, 5. 186, 8.

antem ista vox per orbem christianum, longe tristior et plane mortifera perfonuit: non esse bona opera, quae certo promereantur deum, quam quae in monasterio fiant. *Lupus* suorum temporum sententiam, i. e. ecclesiae, ita eloquitur, supra n. VII. Cap. 2. Omnes mortui, qui in seculo sunt, in monasterio tantum viuificandi, n. II. III. *nouus homo* tantum in monasterio induendus, n. VI. et VIII. nemo enim id inter seculares laudari reperiet). Inter monachos scribi, erat in ²⁾ *libro vitae* scribi. Christiani omnes baptizati; sed, cum omnes isto fructu per plurima peccata careant, *baptismus secundus*, et primi adeo fructus omnis, in monasterio tantum administrabatur. Omnes autem olim, non fidelium quorumcunque opera et merita acquisitum iuerunt, quorum nulla esse, diligenter docebatur isto aeuo, et, quae sine pretio et auro haberi poterant: sed infinitum meliora illa vnica monachorum. Monachorum cuculla adeo moribundos omnibus operibus in ea, multis illis praeter Deo debita, peractis, induebat. Sola tandem bona opera illa relicta, quae monachis ³⁾ fierent, donatis iugeribus, et redbitus annuis, vt eo acriores pro defuncto cantillarent. Denique quaedam tantum emtorum venditorumque bonorum operum salutisque adeo monumenta excerptimus ¹⁾, chartae flammam subiecta.

§. XXIII.

5) Excitauimus supra ex coll. Marten.

6) Id ne ex inuidia dixisse videamur, describimus tantum id vnum, quod in fundat. monast. S. *Bartholom.* de *Carpineto* tomo 6 italiae sacrae p. 1280 edit. primae legitur. Ibi fundator, postquam curam commemorauit, qua prouisum voluit peccatis aut, vt loquitur, qualiter peccata ab infantia, diu, nocte, horis et omnibus momentis admissa redimeret, affirmat a sacerdote et religioso quodam hoc consilium se accepisse: excepto, si seculo renuntiare posset, (i. e. monachus fieret,) nullum aliud melius inter elemosynarum virtutem, quam si de propriis monasterium construxisset, cet. hoc consilium iam anno 962 datum. vid. et pag. 1277.

7) Nemo catholicus dixit, monachos saluare alios? Haeretici ergo sunt, qui id docuerunt, doceri, illud lubentissime passi sunt, et hoc nomine agros et redditus annuos donari. Eius rei haec exempla e plurimis notamus, praeter iam passim nuos donari. Charta tomo II operum *Miraci* hist. pag. 1130, comes de castro S. Pauli *Robertus* anno 1031, tradit Abbatiam *Blangiacensem* *Fiscannensibus* S. Pauli *Robertus* addens: nam sicut ipse (deus) in euangelio clamat, quia laudauit dominus villicum iniquitatis etc. et, date elemosynam etc. Prouocatus his et aliis admonitionibus, facio amicos *Fiscannenses* de haereditate mea, vt, cum defecero, recipiant me (hi monachi), in aeterna tabernacula; et testes sunt plures clerici et monachi. Sic supra *Theobaldus* cap. 2. parte 2. Sic *Bernhardus* apologia ad *Guil.* „Hinc est, quod dotatas videmus ecclesias a diuitibus huius seculi, qui iuxta euangelii admonitionem, amicos sibi facere, studuerunt, a quibus in aeterna tabernacula recipiantur. Quid hi sperarent ab his recipi, qui claus videntur habere? sed heu - qui sibi et aliis parare debebant in caelo tabernacula, in terra coniungunt domum etc. vid. et tradit. *Fuldenses* num. 643, *Hildericus*

§. XXIII. III. Addit, dicimus denique inter baptismum et professionem religionis esse quandam similitudinem. Nempe, hodie id dicitis, *Bellarmino*, cum plus dici nemo aut patitur, aut, licet dicatur, credit. Olim autem, non solum similem baptismi professionem monasticam Catholici doctores dixerunt, sed meliorem, quae conferat praeter eadem commoda, etiam maiora, et non amittenda; vt Cap. II effecimus. Partes autem similitudinis has constituit. 1) Sicut in baptismi renuntiamus diabolo, et incipimus nouam vitam, ita per professionem renunciamus seculo, et multis licitis voluptatibus, et incipimus nouam vitam. De hac renuntiatione paucis egimus Cap. II; et *Bernhardi* errorem tetigimus. 2) Sicut in baptismi remittuntur perfecte omnia peccata, quoad culpam et poenam, ita in professione religiosa, quando debita intentione suscipitur, pie creditur remitti omnis *poena temporalis*, pro qua alioqui satisfaciendum esset, etiam culpa remissa., Haec declaratio noua est, et horum fere temporum, quibus *Lutherus* monasticae rei graue damnum atque irreparabile intulerat. *Debita intentio Bellarmini*, olim aut non, aut haec erat, hoc ipsum speratum beneficium, de quo disputat: vt redirent in gratiam baptismi per professionem, quae eadem beneficia praestare credebatur. Nouum atque inauditum hoc est, *poenam tantum temporalem* remitti. Palam est, longe recedere *Bellarminum* ab ecclesia superioris temporis; et eam catholice de his non sensisse. Iam discrimen magnum restare, ita putat se euincere. „Non tamen propterea anteponimus vel aequamus baptismi professionem monasticam. Baptismus enim non solum „poenam, sed etiam culpam tollit; idque certo scimus. Professio autem „monastica non tollit culpam, sed solum poenam, et hoc ipsum non certo asserimus, sed pie credimus. Neque est hoc nostrum inuentum. „Duo omnino recenset, quae magnum discrimen efficiant, vt professio baptismi ne aequata, tantum abest, vt praelata fuerit. Primum est professionem non culpam; sed poenam tantum remittere. Quod quam nouum, atque in ecclesia, ante *Lutheri* castigaciones, fere inauditum sit, vel

dericus cogitauit, quomodo deum creatorem et redemptorem placare posset, vt in tremendo iudicio posset securus apparere; et deus misit in cor eius, vt in plenariae fraternitatis consortium reciperetur. ibidem num. 645 pro *absolutione animae* oblationes accipiuntur. *Charta Gauslini*, episcopi adeo patav. tomo 5 *U. bolli* pag. 407, vt et ipsi per *intercessionem monachorum* valeant aethera possidere regna. *Charta fraternitatis* in *H. Muhl*i historia coenobii Bordisholmenfis anni 1362: vt *multiplici* suffragiorum adiuti *praesidio*, et *hic* augmentum gratiae, et in futuro *beatitudinem gloriae* valeatis adipisci. Et alia ibidem anni 1389, vt ipsorum animae nobis *interuenientibus*, super *culp*is quas commiserationis terrenaе contaggiis contraxerunt, gratiam *consequi* mereantur. Ingens liber colligi posset talium carminum; *Bellarminus* tamen verbo haec se refutasse putat.

vel sola *Antonini* Aepiscopi Florentini auctoritas satis superque declarat; quem Cap. II. vidimus *Thomae* verba, *omnium peccatorum remissionem* per religionis ingressum dari, tradita per manus usque ad ipsum explicatione interpretatum, *quoad culpam et poenam*. Neget *Bellarminus* hunc et *Raynerium* de *Pisis*, catholicum esse. Fit autem praeter ista, parum verosimile, si poena temporalis tantum^{m)} remitti credita fuisset, istam praeslantiam incredibilem vitae monasticae, prae alia quacunque, luculento eius documento nullo memorabili, tam facile a toto fere orbe credi potuisse atque expeti.

Alterum est oppido imbelles, atque omnino recens, nostrorumque reprimendorum causa commodum excogitatum: *hoc ipsum non pro certo asseri a Romanis, sed pie^{m)} credi*. Nemo pro certo asseruit peccatorum omnium remissionem? Quid autem *Thomas*? Quid *Godofridus*, abbas vindoc? *Petrus Cellensis*? *Michael* angelus ergo falsum atque incertum aliquid pronuntiauit? Et plures sancti Angeli mentiti sunt, qui pro certo edixerunt, *S. Antonio* peccata omnia remissa fuisse quando monasticam vitam suscepit? quod ex vita *Antonii* ipse excitat *Bellarminus*. Nempe tam religiosi repente facti sunt, qui somniis olim, et monachis cunctis, et animabus e purgatorio poscendi auxilii causa apparentibus fidem habuerant: ut, quamvis aliquot angeli de caelo hoc dicant, tamen pro certo idem asseri nolint, sed pie tantum credi. Cur autem de aliis idem iudicium non ferunt, de purgatorio, missa pro mortuis, auxilio sanctorum, cultu imaginum etc. quorum omnium similiter nullum est in SS. documentum? Certum itaque non est, fatente Cardinali ecclesiae romanae, vel temporalis poenae mala per religionem monasticam tolli. Quid ergo eos egisse dicemus, qui contrarium aliis olim suaserunt, et qui A. C. querelas tam facile adspernati sunt? Alia autem aliorum est sententia: est enim

F 2

^{m)} Tulit *Thomas*, et eius discipuli pertulerunt, hanc quasi legem, religionem superare omne satisfactionis genus, ut imponi nullae possint, quantumvis graves, quin grauior praeslantiorque sit vita monastica; ideo posse alia vota cum hoc mutari, sed non contra. Sed pro poena temporali satisfactiones istae aliae erant, eamque referebant, et tollebant. Vitae adeo monasticae, quae multo antecedit interuallo satisfactiones omnes, nihil commodi et utilitatis, beneficiumque superest, quin commune sit satisfactionibus summam. Facile hinc colligitur, *Bellarminum* multo minus dicere, quam vel rei natura patiatur.

ⁿ⁾ Sed et hoc ipsum, *pie credi*, in ecclesia romana nihil a certo credi et de fide esse. Similiter enim de virtute aquae benedictae, *Laymannus* in theol. moral. lib. 5. tract. IX. c. 13 loquitur: quia eiusmodi orationes, (quibus exorcizantur sal et aqua) nomine ecclesiae fiunt, quae semper deo grata et accepta est, *pie credendum*, imo pro certo habendum est, magnam vim inesse etc. Sic *Antoninus* Aep. Flor. III. Summae, tit. 12, c. 8, sine, *pie tamen credendum* est, quod deus non permitteret ecclesiam in huiusmodi (canonisatione) errare.

enim summus, si placet, romanae ecclesiae consensus, ut ex his et similibus, constare potest. *Pighii* assertionem, *B. Chervitius* iam protulit. *Iob. a Dauentria*, inter confutatores A. C. haec pronuntiat: *si docuerint monachi, vota paria esse baptismo; se hoc vitae genere mereri remissionem peccatorum et iustificationem coram deo, imo non tantum iustitiam coram deo, sed amplius aliquid: certo, nihil falsi docuerunt.* Vtri iam credimus, de sententia catholicae ecclesiae? add. *Carpzouii* *Ilagoge* ad libros symb. et *Isaaci Froerisenii* *scrutinium Bellarmini* disput. 27, pag. 430, qui addit, imo monache, non falsum modo, sed et blasphemum in sacratissimum Christi meritum, cui vnice iustitiam et salutem acceptam ferre debemus.

§. XXIV. Cetera, quae *Bellarminus* hoc eodem capite disputat, partim contra *Melancthonis* locos sunt, partim contra *Caluinum*; quae nos iam praetermittimus, quum praecipue ea vindicare breuiter studuerimus, quae aduersus libros symbolicos nostros ab eo prolata fuerunt. Itaque iam finem scribendi facimus, id summam tantum ex superioribus repetentes: monasticam istam regenerationem, fiduciam in beneficiis monasteriis collatis, toti fere orbi olim communem fuisse; ingenuos pueros et puellas, non sine insigni taedio et miseria, cum graui autem vitae humanae et societatis damno, muris inclusos fuisse; officia in parentes et pietatem omnino exfulasse; homines sub seruitute monachorum, fabulas et ludibria iactantium, fuisse; horum ex sententia, praecipuum dei, III, VI, VII secularibus inutile et superuacaneum fere fuisse; terrarum medullam a monachis fugi solitam esse; omnem Iesu Christi prouinciam monachorum tantum causa existitisse, absque eorum auxiliis, nullam; tandem, si rem ipsam quaeras, omnia incerta, fraudum et mendaciorum plena fuisse. Atrocitatem vero huius rei a piis maioribus nostris, (tantum abest, ut nimis aucta fuerit et iusto plus reprehensa) satis leniter, licet et grauius, accusatam, nihil autem per calumniam dictum fuisse. Luculenter inde apparere, quantum pudeat hodie doctiores in ecclesia romana, illa fateri, quorum causa discessimus. Opus itaque, imo necesse esse, huius generis argumenta diligentius hodieque excuti: quum inde declaretur ingens illud discrimen lucis, qua utimur nostra aetate, vti nam fruamur omnes, euangelicae, et tenebrarum olim profundissimarum, quibus desperandi homines et fluctuantes ludificati tantum religionis nomine fuerunt.

Verbum dei manet in aeternum.

65723 (8) 65723

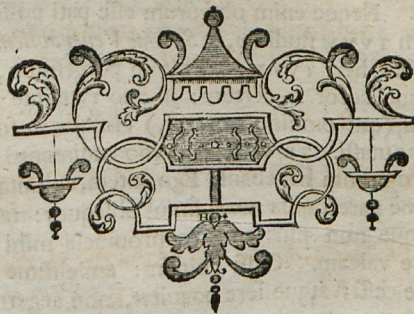
CLARISSIMO
CAROL. GVILELM. WEISSIG,
PHILOSOPHIAE MAGISTRO

S. P. D.

IOAN. SALOMO SEMLER.

Consuetudini fere magis, etsi non illaudatae, quam praecipuae
cuidam caussae inferuire solent huius generis epistolae.
Hoc vero litterarum TIBI vni et maxime debeo, *clarissi-
me Respondens*. Neque enim obscurum esse pati possum singulare
atque eximium TVVM studium, in *Summe Venerabilem Baumgarte-
nium*, Praesidem heri TVVM, hospitem perpetuum, Praecepto-
rem exoptatum, Fautorem certum: in quo tvte ipse TIBI suffice-
re non voluisti, (qui omnino poteras,) eiusque in societatem me
adsciscendum putasti. TE certe non vno rudimento egregio jam
omnes boni cognitum habebant. Ego autem, voluntati istius TVAE,
etsi lubentissime pareo, quia meae simul obsequor: tamen vereor,
ne illa vtriusque non plus eum ea prouincia mihi imposuerit,
quam praestare valeam. Cessi quidem: amicissime enim roga-
bas; sed aegre cessi; atque fere poenitet, non aegerrime cessisse.
Cum enim interea non solum varie ipse perturber, hoc eo tem-
pore, quo liberrime huic rei incumbendum erat; sed etiam TV
discessum, quem parabas, non tam matures, quam plane praecipi-
tes,

tes, atque, ne typographus TE retineat, non exigua dissertationis pars recidenda fuerit, praecipue e capite III: iure metuo, ne communi FAVORI illi, (quod nec alio tempore sperabo) TIBIQUE et aliis, non magis, quam mihi ipse satisfecerim. Facilius adeo aliis, quam me mihi ipse ita exculabo, non licuisse iam plus operae adhibere. Itaque hoc habe, quod potui; monumentum certe illius consuetudinis, quam bonarum omnium litterarum amor et usus, mores integerrimi et elegantes, virtutisque summum studium, iucundissimam mihi fecerunt. Aliter TE laudare, non sustineo; quod a laudabilibus tantum si fiat, laudabile esse vetus poeta pronuntiat. Me amicae memoriae tempore omni habe; *Maxime Reuerendo autem Parenti*, si potes, fac, commendatissimum; eumque, quod iam incepisti, coetui sacro omnem regenera. Vtrique a benignissimo deo et multam bene de aliis merendi occasionem, et quicquid cetera mortales optabulum in loco recte habent, ex animo apprecabor. Vale cum TVIS
Dab. in Fridericiana. d. V Id. Maji.
clō lōcc LIII.

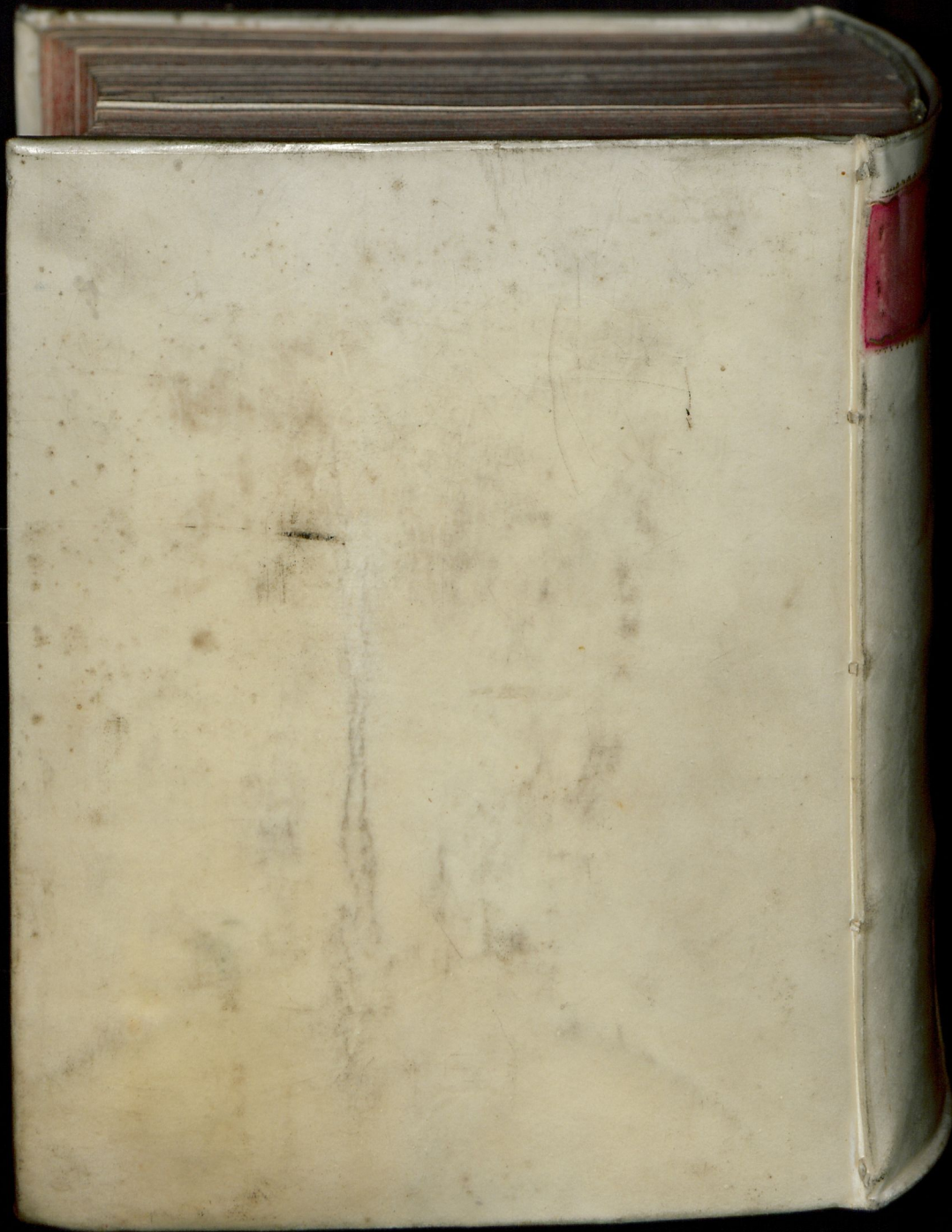

01 A 6568

sb.

Mc. 54.

DISSERTATIO HISTORICO-THEOLOGICA
DE
**REGENERATIONE
MONASTICA**

AD ILLUSTRANDOS
LIBROS SYMBOLICOS

QUAM

SUB AUSPICIIS SUMMI NUMINIS

PRAESIDE

VIRO

SUMME REVERENDO EXCELLENTISSIMO

DOCTISSIMO

IOAN. SALOMONE SEMLER

S.S. THEOLOGIAE DOCTORE ET PROFESSORE

PUBLICO ORDINARIO

PRAECEPTORE ET PATRONO

PIE OBSERVANTERQUE COLENDO

D. MAII A. MDCC LIII

TUEBITUR

M. CAROLVS GVILELMVS WEISSIG

HIRSCHBERGA-SILESIVS.

HALAE

APVD IOANN. IVSTIN. GEBAYER.